

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

4. MARTĀ

Nr. 9 (320)

I. Jeršova. Meitene celtniece

1950. g. Vissavienības mākslas izstāde

STAĻINA VĀRDS

1951. gada 28. februāra vakars...

Vēl nav pagājušas divas nedēļas, kopā sarunā ar «Pravdas» korespondentu atskanēja vienkāršie un skaidrie gudrā Staļina vārdi. Līdzīgi saulei tie izkļiedēja melu un apmelojumu miglas neliros tīmekļus, ar kuriem rūļie kara kurnāļi cenšas pārkārt pasaulē tautas. Un ar visu nesatricināmo staļinisko loģiku mūsu skolotājs un vadonis pierādīja, kuri ir cilvēces draugi un kuri tās ienaidnieki, kuri ceļ mieru un kuri alkst izliet asinis, nodēzināt un sagraut pilsētas un ciemus.

Staļina vārdiem — milzīgs, nepārvarams spēks. Tas tāpēc, ka Staļina vārdi allaž ir patiesības vārdi, ka viņa vārdi dibināti uz neapšakamiem nesatricināmiem faktiem, ka viņa vārdi nekādā neapšakamā no darbiem. Staļina vārdi pastāvīgi piepildās.

Pirms pieciem gadiem Staļins apbrīnojamā gleznā iezīmēja nākotni — laimīgas, priecīgas dzīves atdzimšanu padomju zemē. Un mēs redzam, kā viņa paredzējums piepildījies. Staļina vārdi par nākotni tagad jau kļuvuši īstenība, — ar katru gadu mūsu dzīve kļūst labāka un priecīgāka. 1951. gada 17. februārī Staļins teica, ka Padomju Savienībā «... nepārtrauc, bet, gluži otrādi, turpina cenu pazemināšanas politiku...», — un nav pagājušas vēl divas nedēļas, kad mēs saņemam tam jaunu apliecinājumu.

Mazliet garākā laika sprīdi par trim gadiem jau ceturto reizi padomju valdība un bolševiku partijas Centrālā Komiteja pazemina cenas plaša patēriņa precēm. Jau ceturto reizi PSRS darba laudis — strādnieki, kalpotāji, kolchoznieki — saņem ievērojamu savu personīgo ienākumu pieaugumu. Jau ceturto reizi arī šai nozarē padomju tauta izjūt staļiniskās rūpes par savu labklājību.

Cik gan tas zīmīgi parāda plānsaimniecības, socialistiskās ekonomikas milzīgo pārākumu, salīdzinot ar chaosu un krīzēm mirstošā kapitalisma zemēs! Jābūt prātā jau pavisam trulam, lai nesaprastu acīm redzamo un vienkāršo patiesību: lai nepārtraukti, gadu no gada pazeminātu pārtikas un plaša patēriņa priekšmetu cenas, tad, pirmā kārtā, tas viss jāsarāžo pārpilnībā. Bet lai tik milzīgā zemē kā mūsējā radītu produktu un precu pārpilnību, nepieciešams, lai tautas saimniecība ražotu miera apstākļu vajadzībām.

Kaukāzā pazīstama šāda paruna: nevar vienā rokā reizi turēt divus arbusus... Tāpat nevar gatavoties karam, drudžaini bruņoties un tanī pašā laikā arī radīt visu mīlerīgai dzīvei domāto precu pārpilnību.

Var pievērsties arī pretēja rakstura pierādījumiem. Dienu pirms tam, kad padomju pilsoni uzzināja par jauno, ceturto cenu pazeminājumu, — aiz okeāna, Savienotajās Valstīs tā sauktā cenu «stabilizācijas» pārvalde atcēla daudzām precēm «iesaldētās» cenas, tani skaitā — apģērbiem, apaviem, māiturbas priekšmetiem un tekstilprecēm. Par to nav ne mirkli jāšaubas, ka manītrusīgie amerikāņu monopolisti ātri izmantos labvēlīgo atļauju paaugstināt šo precu cenas, pielietos «trumenisko cenu stabilizāciju»... Jāsaka, ka tas nav pirmais, un, bez šaubām, nav arī pēdējais amerikāņu iestāžu «regulējošais» solis šai virzienā.

Jāpiebilst, ka tikai viena gada laikā — no 1950. gada janvāra līdz 1951. gada janvārim — Savienotajās Valstīs cenas cēlās par 24,3 procentiem. Nav grūti iedomāties, cik tas ir smags trieciens strādājošo vītaļajām interesēm. Pretēji precu cenām strādnieku algas Amerikā taču iesaldētas cieši un negrozāmi...

No sava saimnieka cenšas «neatpalikt» arī pārejas kapitalistiskās valstis, kuras uzlicīgi velkas Amerikas nepatīgās politikas astē. 1951. gada februārī strādājošiem angļiem bija īsts «melnsais februāris». Gandrīz ik dienas ziņoja par cenu jaunu paaugstināšanu. Dārgākas kļuva ziepes un trikotāža, divlītni un virsējo krekli, mācības grāmatas un gultas velti... Bet, runājot par pārtikas vielām, jāsaka, ka tās vienā pašā janvāra mēnesī kļuva dārgākas ceturksnā par 14 procentiem. Arī 27. februārī, padomju cenu pazeminājuma priekšvakarā, Anglijā paziņoja — jaunu cenu paaugstinājumu, tai skaitā makaroniem, raugam utt.

Francijā 1950. gada decembrī un 1951. gada janvārī cenas cēlās: galai par 12. sviestam — 13. dārzeņiem — 28 procentiem... Pēdējā gada laikā Itālijā visas cenas cēlās vidēji par 28 procentiem, bet tekstilprecēm, galas un piena produktiem par 38 procentiem!

So sarakstu varētu vēl ilgi turpināt. Bruņotās drudžainās pieaugums rada cenu pieaugumu, lādas ir sekas kara histerijas politikai, kuru kurina tie, kam interesē asinainā pelņa.

Arzēmēs bieži vien brīnās: kur padomju cilvēki atrod iespēju nemīgti uzlabot dzīvi? Tiešām: karā mūsu valsts cieta daudz vairāk par citām. Nekādas «palīdzības» ne no kienes neesam saņēmuši... — otrādi gan — esam palīdzējuši un vēl palīdzam citiem, bet savu miera laika dzīvi iekārtojam daudz ātrāk un arī daudz daudz labāk nekā citi... Un mēs turpinām to uzlabot! «Pirms kara limenis», tas mums jau novecojis jēdziens, tas jau pieder pagātnē. Tagad mums cits orientieris: komunisms!

Beļ «noslēpums» pavisam vienkāršs. Valdības un partijas lēmumā šis avots arī tieši minēts: jaunie panākumi, kas sasniegti 1950. gadā rūpniecībā un lauksaimniecībā, darba ražīguma pacēlums un pašizmaksas pazemināšana. Padomju cilvēki pagājušajā gadā, tāpat kā arī visos iepriekšējos gados, krietni strādājuši, un, kā tas zināms, strādājuši paši savā labā. Un lūk — rezultāti!

Mēs vēlamies tikai vienu: lai arī turpmāk nelauzīs mūsu mierīgo darbu, lai nelauzīs mūs celt galio komunisma valsti. Par to Staļins teicis savu vārdu, bet viņa vārdi vienmēr piepildās.

Ar pamatotu lepnumu padomju sievietes sagaida 8. martu — starptautisko sieviešu dienu. Diendienā pieņemams spēks un varenība mūsu socialistiskajā industrija, bagātāki kļūst kolchozu lauki, arvien krāsnāka veidojas kultura un māksla. Un visos šais sasniegumos, šai neatņemamajā trauksmē uz priekšu aktīva līdzdalība ir arī sievietei.

Dzīvi aizkustinātas padomju sievietes lasīja VK(b)P CK lēmumu par starptautisko sieviešu dienu. Konkrētos, pārliecinošos formulējumos te izteikti padomju zemes gigantiskie panākumi visās dzīves nozarēs, raksturota brīvās padomju sievietes loma komunistiskajā celtniecībā, nosprausti nākotnes uzdevumi, kurus izpildot padomju sievietes ieguldījums jaunās, gaišākās nākotnes kalnāšanā kļūs vēl lielāks un nozīmīgāks.

Kā lai negavilē sirds, lasot šai lēmumā skaitļus, kas skaistāk par visjūsmīgākajiem vārdiem raksturo padomju sievietes pilnīgo atbrīvošanos no visiem tiem pazemojošajiem ierobežojumiem, no trūkuma un rūpestu nastas, kas vēl šodien kā smags slogs nospiež kapitāla valstu sieviešu plecus. 380 tūkstoš sieviešu strādā par inženieriem un tehniķiem rūpniecības uzņēmumos, transportā un jaunceltēs. Desmitiem tūkstošiem sieviešu izvirzītas vadošā darbā kolchozos. Universitātēs, institutos un zinātniskās pētniecības iestādēs darbojas ap 60 tūkstoš zinātnisku darbinieču. 945 tūkstoš skolotājas audzina mūsu jaunatni padomju patriotisma un komunistiskā apzinīguma garā.

Sievietes atbrīvošana radošam visai sabiedrībai vajadzīgām darbam audzināsi viņa atbildības sajūtu par visas tautas, visas valsts likteniem, modinājuši sievietē nesalauzamu apņēmību savus spēkus veltīt sabiedrības labumam. Tādēļ sievietei ne tikai strādā sarežģītos, atbildīgos darbus, bet veic tos teicami, priekšzīmīgi izpilda uzticētos pienākumus. Un visas tautas atzinība un pateicība vaināgo sievietes darbu. Par izdevumiem, izcilu darbu zinātnē, literatūrā un mākslā 399 sievietes apbalvotas ar Staļina premijām. 70 sievietes kļuvušas par Padomju Savienības Varonēm, bet 1988 sievietes — par Socialistiskā Darba Varonēm.

Te minēti daži skaitļi. Bet arī tiem taču redzama lielā, varenā dzīve, dzīvības perspektīvas, ko padomju vara pavērsusi sievietei. Šie skaitļi pierāda, ka sievietei, ko kapitalistiskās sabiedrības sociālā netaisnība nomāc īpaši smagi, pazemo īpaši nežēlīgi, mūsu zemē roku rokā ar vīrieti ceļ komunistiskās sabiedrības skaisto ēku. Līdz pašam sirds dziļiem katru padomju sievieti savīlno partijas Centrālās Komitejas lēmumā teiktie vārdi: «Izvirzīt sievietes vadošā darbā ir vitāli svarīgs komunistiskās celtniecības uzdevums.» Tā ir liela uzticība un palāvība, ko sie-

LILITA BĒRZIŅA.

LPSR tautas māksliniece,
Staļina premijas laureāte

vietei veltī bolševiku partija, biedrs Staļins. Nav šaubu, ka padomju sievietes šo uzticību attaisnos.

Ka sievietei patiešām izaugusi par līdztiesīgu un līdzvērtīgu komunistiskās nākotnes veidotāju, — varam pārliecināties ik uz soļa, ikvienā dzīves un darba nozarē, arī manā darba jomā — skatuves mākslā. Cik daudz talantīgu jaunu aktrīšu izvirzījuši visi mūsu republikas teātri! Vecāko biedru audzinātas un atbalstītas, viņas straujiem soļiem papildina savu meistarību, aizsniedz arvien augstākas skatuves mākslas virsotnes un, protams, saņem arvien nopietnākus, atbildīgākus uzdevumus.

Sievietes nozīmīgo lomu latviešu padomju mākslā, lielo cienu, ko viņas ieguvušas ar savu darbu, spilgti raksturo jau tas vien, ka Vissavienības Augstākajā Padomē, republikas Augstākajā Padomē un arī darba lauku vietējās padomēs ir tik daudz sieviešu. Sievietes līdzdalība padomju valsts sabiedriskajā un kultūras dzīvē nav nekādu šķēršļu un ierobežojumu. Visu savu kvēlo patriotismu, visu atbrīvota cilvēka entuziasmu viņa var neierobežoti likt lietā, pamatīgi un vispusīgi attīstot savu talantu jebkurā dzīves un darba nozarē.

Padomju sievietes laimi būt pilnvērtīgam sabiedrības loceklim es sevišķi spēcīgi izjūtu, gatavojot tēlus klasiku, īpaši Aleksandra Ostrovska lugu inscenējumam. Kādu bagātu, skaistu dzīvi šodien dzīvotu cēlā, varonīgā Krucīnina, nelaimīgā, netaisnās dzīves nonievātā Jūlija Tugina! Par to bieži jo bieži jādūmā, meklējot pareizus sociālos vaibstus šiem tēliem. Un šos tēlus uz skatuves atklādama, es sirsniņi vēlos, lai par to domātu arī tās sievietes, kas sēž skatītāju zālē.

Padomju sievietei 8. martu sagaida kā gaišu, liksmu svētku dienu. Viss mūsu dzīvē iet hugšup, veidojas labāks un pilnīgāks, nekā bija vakar vai aizvakar. Nupat padomju tauta aizvādīja vēlēšanas, kurās pilnā balsi, nepārprotami apliecināja savu saliedētību ap bolševiku partiju, savu uzticību padomju valdības politikai, savu kvēlo mīlestību uz dārgo biedru Staļinu. Pirms dažām dienām mūsu zemi pāršāla vēsts par jaunu cenu pazeminājumu pārtikai un daudzām rūpniecības precu grupām. Par šo ievērojamo padomju tautas dzīves apstākļu uzlabojumu sevišķi pateicīgas ir sievietes, jo kurš gan vairāk par viņām var priecāties, ka atkal bagātīgāks būs mūsu pusdienu galds, veselīgāki un laimīgāki augs mūsu bērni!

Vērojot savu laimi, arvien pieaugošo pārtību, visu ekonomikas un kul-

tūras nozaru straujo attīstību mūsu zemē, padomju sievietei ar dziļu līdzjutību vēro savu māsu — kapitalistisko zemju darba sieviešu arvien smagāko, arvien traģiskāko likteni.

Volstrita savervētie plēsoņas Korejā slepkavo mātes un bērnus, apsmēj korejiešu meitenes. Bēdīgi slavenais «Maršala plāns», ārpriekšējais bruņotās drudis dzen nabadzībā Anglijas, Francijas, Itālijas un citu Eizenhauera diktatam pakļauto valstu tautas, Rietumeiropā un Amerikā nemīgti kāpi cenas, toties darba algas kapitalistiem izstipigie likumdevēji organi stingri jo stingri iesaldējuši. Bērni tur vārgst pusbadā, drausmīgos apmēros izplatās tuberkuloze, strauji aug mirstība. So kapitalistiskajos Rietumos valdošo sociālo postu vēl daudzārt saasina jauna kara rēgs, ko pasaulei uzrīdījuši lielkapitalisti un viņu uzpirktie politiķi.

Tācu apspiesto tautu masas ar katru dienu aktīvāk ceļas cīņai pret karu, saliedējas ap miera cīnītāju organizācijām, stingri un nepārprotami prasa bruņotās sacensības izbeigšanu. Sievietes ir jās, kas lielajā cīņā par mieru izgaļjušas avangardā, allaž sekodamas diēnās padomju zemes iedvesmojošajam paraugam. Tādēļ jo svarīgs ir VK(b)P CK lēmumā izteiktais norādījums, ka «padomju sieviešu pienākums ir vēl vairāk nostiprināt internacionālos sakarus ar sievietēm tautas demokrātijas valstīs un sievietēm kapitalistiskajās zemēs, kopā ar viņām pastiprināt cīņu par mieru visā pasaulē, par tautu draudzību, pret imperialistiskajiem jauna kara kurinātājiem».

8. marts nav tikai svētku diena. Vispirma kārtā tā ir sieviešu līdzšinējā darba skates un rītdienas uzdevumu nosprašanās diena. No visas sirds pateicīgas padomju varai, bolševiku partijai un mūsu visdārgākajam un visaudrākajam cilvēkam — biedram Staļinam par mātes un bērna brīvo, radošu darba aparātu, laimīgo dzīvi mūsu zemē, padomju sievietes 8. martā stingri solīsies visus savus spēkus un sirdsdeģmi atdot vēl varenāka socialistiskās ekonomikas un kultūras uzplaukuma sekmēšanai. Padomju valsts — vispasaules miera balsta — varenības celšanai. Strādnieces un kolchoznieces, skolotājas un ārstes, zinātnieces, rakstniece un aktrises darīs visu, kas viņu spēkos, lai dotu Dzimtenei jo kuplu materiālo un kultūras vērtību pārpilnību. Mēs audīsim labus un skaistus audumus, celsim gaišas celtnes, konstruēsim jaunas lietderīgas mašīnas, rakstīsim dzejas, komponēsim dziesmas, veidosim skatuves tēlus, audzināsim garīgi un fiziski spēcīgu jauno audzi, jo viss tas vajadzīgs mūsu tuvā, jau saskatāmā mērķa — komunisma aizsniegšanai. Uz komunismu mūs ved lielais miera sargs un cilvēces nākotnes kalnātais biedrs Staļins, un padomju sievietes ir uzlicamas līdzgaitniece šai slavenajā ceļā.

VISPASAULES MIERA PADOMES AICINĀJUMS PAR MIERA PAKTA NOSLĒGŠANU

Atsaucoties uz miljoniem cilvēku gribu visā pasaulē, lai kādas būtu viņu domas par cēloņiem, kas izraisa pasaules kara briesmas; miera stiprināšanas un starptautiskās drošības saglabāšanas vārdā; mēs prasām noslēgt Miera Paktu starp piecām lielvalstīm — Amerikas Savienotajām Valstīm, Padomju Savienību, Ķīnas tautas republiku, Lielbritāniju un Franciju. Jebkuras lielvalsts valdības atteikšanās no sarunām par Miera Pakta noslēgšanu mēs uzskatīsim kā liecību par šīs valdības agresīvajiem nodomiem. Mēs aicinām visas mieru mīlošās valstis atbalstīt prasību pēc Miera Pakta, kuram var pievienoties visas valstis. Mēs parakstāties zem šā Aicinājuma un aicinām, lai to paraksta visi labas gribas cilvēki un visas organizācijas, kas decas pēc miera nostiprināšanas.

Priekšsēdētājs: ZOLIO-KIRI (Francija), vicepriekšsēdētāji: Pietro NENI (Itālija), Gabriels d'ARBUS-JE (Melnā Afrika), BERNALS (Anglija), Aleksandrs FADEJEVS (PSRS), Leopolds INFILDS (Polija), GO MO-ZO (Ķīna).

Biroja locekļi: Iija ERENBURGS (PSRS), Ivs FARŽS (Francija), Jans MUKARŽOVSKIS (Čehoslovākija), Džeisa STRITA kundze (Australija), ģenerālsēkretars Zans LAFITS (Francija).

Sekretari: Palamede BORSARI (Brazīlija), ģarīdznieks DARS (ASV), Žilbers de SAMBRENS (Francija), Emi SJAO (Ķīna), Džordžo FENOALTEA (Itālija), GUĻAJEVS (PSRS), Aivors MONTĒGU (Anglija).

Austrija: prof. Jozefs DOBRETSBERGERS, Ernests FISERS.

Alžīra: Abderamans BUŠAMA. Anglija: Džeimss KROUTERS, Aleksandrs REIDS. Malkolms NIKSONS, Hjuāls DŽONSONS, Stīvs LOUTERS.

Beļģija: Maksis KOZINS. Bulgārija: Ludmils STOJANOVŠ, Metodi POPOVS.

Dr. Georgijs NADŽAKOVŠ. Brazīlija: Zorži AMADU.

Ungārija: Eržebeta ANDIČA kundze, Janošs PE-TERS, Džerds LUKAČS.

Vācija: Johanness BECHERS, Ervins EKERTS, Heinrihs FINKS, Edite HERETA-MENGES kundze, Anna ZEGERSA kundze, Dr. Johanness HEROS, Elena VEIGEL-BIECHTA kundze, Dr. Arnolds CVEIGS.

Griekija: Petross KOKKALISS. Daniija: Martins ANDERSENS-NEKSE.

Eģipte: Achmets Saads KAMELS. Indija: Dr. Mohanlāls ATALS.

Indonēzija: TJAO SIK Ip. Irāna: ISKANDERI.

Spanija: Manuels Sančess ARKASS. Itālija: Umberto TERACINI, Ada ALESANDRINI.

kundze, Akilo LORDI, Salvatore KVAZIMODO, Mario PALERMO, Leonida REPACI, Fernando SANTI, Tulio VEKJETI, grafs Paolo SELLA di MONTELUKO.

Kanada: Džeimss ENDIKOTS. Ķīna: Čai TIŅ-KAIS, U JAO-CUNS, PIN CZE-MINS.

(pārstāv Visspasaules miera padomes locekli ČŽAN BO-CZJUNU), ČŽEN DIN-MINS (pārstāv Visspasaules miera padomes locekli LAO ČŽEN-ČI), LU ČJUI kundze (pārstāv Visspasaules miera padomes locekli LIDE-ČUANTU).

LI I-MENS (pārstāv Visspasaules miera padomes locekli LU NIN-ČI, LI SUN-CINS (pārstāv Visspasaules miera padomes locekli MA IN-ČU), ČŽUI JUE-LI (pārstāv Visspasaules miera padomes locekli U LAN-FU).

Libāna: Antuāns TABETS. Mongolija: Damdins SURUNS.

Jaunzēlande: ČENDLERS. Polija: Ostaps DLUSKIS, Jans DEMBOVSKIS, Leons KRUCKOVSKIS, Eri PUTRAMENTS.

Rumānija: Mihails SADOVJANU, Florika MEZIN-ČESKU kundze.

Sīrija: Said TACHSINS, Mustafa AMINS.

PSRS: A. KORNEIČUKS, V. VASIJEVSKA, Z. GAGARINA, A. OPARINS, L. SOLOVJOVS, V. KOČEMA-ZOVŠ, Kruticu un Kolonnas metropolits NIKOLAJS.

Tunisa: Muchameds DŽERADS. Urugvaja: Hose Luiss MASERA.

Somija: Vjaine MELTI. Francija: Žistens GODARS, Žans BULJE, Fransuāza LEKLERKA kundze, Lorāns KAZANOVA, Gi de BUA-

SONS, Žaks MITERANS, Roberts ŠAMBEIRONS, Fernans VINS, KASENA kundze, Z. P. ME, Marsels ALEMANS.

Ceļlona: Pīters KEINEMANS. Melnā Afrika: Saku TURE, Sāra IBRAHIMA.

Čehoslovākija: Anežka GODINOVA-SPURNA kundze, Aleksejs GORAKS, V. BOUČEKS.

Dienvidslāvija: Pero POPIVODA. Dienvidāfrikas Savienība: Desmonds BAKLS.

Vispasaules miera padomes ielūgtie sesijas dalībnieki

Anglija: Dunkans DŽONSS, Dž. Dž. SMITS. Beļģija: Izabela BLUMA kundze, Emils KAVENELS.

Birma: Ko Tun SENS. Vjetnama: Nguens Van HUONGS.

Rietumvācija: Helmutš HANSMANS, Petra HANSMANE, Herberts ENTSENS, Helmutš fon MIKE, Dr. REINAVS, Krista TOMASA kundze, ģarīdznieks OBERHOFS, OBERHOFA kundze, Jirčens BARTUMS.

Klauss HANSENS, Ginters FOSPERAUS, Ginters VEISS, Helms VEISENBERGS, KRIGERS.

Vācijas demokrātiskā republika: Maksimilians ŠERS, Georgs BEKERS, Herberts ŠEFERS, Fricis SÖLCS, Heines VILMANS.

Holande: Simons ŠOJENS, Joriss IVENS. Griekija: Melpo AKSICIT kundze.

Daniija: Edvards HEIBERGS, Johana ANDERSENA-NEKSES kundze.

Izraēla: Ruta LUBIČAS kundze (pārstāv Visspasaules miera padomes locekli Tevfilu TUBI).

Indonēzija: Hilda FELGENA kundze. Spanija: Visente URIBE, I. FALKONA kundze.

Itālija: Džuliano PAJETA, Gabriels de ROSA. Ķīna: MEI ŽU-AO, Č. J. CAO.

Koreja: HE DEN SUKA kundze, LI DON GON. Kuba: Kazimira Nila ORTEGAS kundze.

Libāna: Viktorija EL HELU kundze. Norvēģija: Henriks EINS.

Polija: Jans ČUJS, Staņislava PIŠAREKA kundze. Tāizeme: S. TULĀRAKSS, Praserts SUPOSON-TORNS.

Somija: Kristina PORKKALA kundze. Francija: Žerars de BERNI, Žaks DENI, Mari-Kloda VAJAN-KUTIRJE, Maksis STERNŠ.

Rumānija: Sotins TOMA. Čehoslovākija: Jozefs GROMADKA.

Šveice: Franss KELLERS. Zviedrija: Eva PALMERA kundze.

Japāna: Kāzuo KAVAMURA.

Agresori: No šī pakta mums laikam neizlocīties.

S. Gūtmaņa zīm.

Dzeja cīņā par mieru un demokrātiju

Maskavas izdevniecība «Sovetskij pisatel» tulkojumā krievu valodā izdots klajā ukraiņu dzejnieka A. Mališko dzejoļu krājums «Aiz zilās jūras».

Krājumā galvenā tēma ir padomju patriotisms, dzejas cildina socialistisko Dzimteni, kas stāv visas cilvēces progresā un miera aizstāvību avangardā, iedvesmojot darba laudis visās zemeslodes malās cīnīties pret demokrātijas ienaidniekiem, pret jauna kara kurinātājiem.

Krājumā «Aiz zilās jūras» autors ievietojis dzejoļus par Ameriku, tās reakcionāriem un progresīvajiem spēkiem. Kā padomju kultūras darbinieku delegācijas locekli A. Mališko iepazīst ar ASV dzīvi, īstenību. Šo konkrēto materiālu dzejniekam izdevies savos dzejoļos atveidot spilgti emocionālos priekšstatos, jūtu un pārdzīvojumu bagātā valodā.

Pilns naids un sašutuma ukraiņu dzejnieks atmāsko ASV banku māgnatus, «biznesmeņus un imperialistus, kas sapņo par jauna kara izraisīšanu, jaunu ciešanu sagādāšanu darba laudim,

lai ledzīvotos uz asinu, asaru un izpostījumu rēķina».

Daudzus krājuma labākos dzejoļus A. Mališko veltījis ASV progresīvajiem spēkiem darba cilvēkiem, kuriem dolāru zemā tādā mēģinājumā, nabadzībā, neiedomājamā postā.

Dzejoļi «Kara kurinātājam» un citos autors notēlo, kā miera idejas, griba cīnīties pret karu amerikāņu darba laudis nostiprinās arvien jūtāmāk. Blakus tam autors parāda, ka šie amerikāņi ar mīlu un cerībām raugās uz padomju valsti un padomju tautu, varēnāko miera un progresā balstītu pasauli.

Dzejoļu krājumā «Aiz zilās jūras» visnotaļ jūtamas Majakovska patriotiskās dzejas tradīcijas. Arī A. Mališko savā krājuma katrā dzejoļī runā kā pašapziņš un leņns socialistiskās Dzimtenes pilsonis. Viņa jaunā dzejoļu grāmata liecina, ka padomju dzejnieku datrade ar pieaugošu spēku kalpo miera lietai, ka viņu grāmatas iespējami cīņā par mieru, demokrātiju un socializmu.

Visus spēkus — cīņai par mieru

Sarunā ar «Pravdas» korespondentu biedrs Staļins pateica vārdus, kas iedvesmēja jaunu spēku visiem miera cīnītājiem.

«Miers tiks saglabāts un nostiprināts, — nobeidza savu sarunu biedrs Staļins, — ja miera saglabāšanai tautas pārņems savas rokas un aizstāvēs to līdz galam. Karš var kļūt nenovēršams, ja kara kurinātājiem izdosies ievēlēt tautu masas melu tīklā, piekāpt tās un ieraut tās jaunā pasaules karā».

Tāpēc plašai miera saglabāšanas kampaņai kā kara kurinātāju noziedzīgo machināciju atmakošanas līdzeklim pašlāķi ir pirmšķirīga nozīme.

Kas attiecas uz Padomju Savienību, tad tā arī turpmāk nelokāmi piekops kara novēršanas un miera saglabāšanas politiku».

Padomju laudim, darba laudim, demokrātiskajam masām visā pasaulē šie biedra Staļina skaidrie un gudrie vārdi nospauž svarīgu programmu, kuras realizēšanai jāizdod visā spēki, neatlaidīga enerģija, sirdsdeģme. Visspasaules miera padomes pirmajā sesijā Berlīnē vācu dzejnieks Johanness Bechers biedra Staļina balsi nosauca par pasaules sirdsapziņas balsi.

Miera padomes sesijā gaiši kļuva redzams, cik lielu vērienu guvusi miera kustība, cik varenā tā saliedē simtiem miljoniem ļaužu, virzīdama visas tautas uz vienu mērķi. Dīdēnā miera karognesēja programma jau piepildās dzīvē. Kapitālistiskā prese lūko noklusēt Visspasaules miera padomes darbību. Tas viņai neizdodas, patiesība atrod ceļu uz masām. Volstrits sulaiņi cenšas nometnot miera cīnītājus, — šoreiz tas īstēni nozīmē — pieņemt visiem visiem sarkano bubuli, notēlot miera cīņu tikai par komunistu lietu, padomju propagandas līdzekli. Tas viņiem neizdodas. Visspasaules miera pa-

J. SUDRABKALNS

domi Varšavā izvēlēja 80 valstu pārstāvjus, un liela viņu daļa allaž uzsvē, ka komunisti viņi nav, bet ar visu prātu un sirds dedzīgumu gan atbalsta komunistu miera politikas mērķus, gatavi par tiem cīnīties līdz galam, jo tie ir humanisma un progresā, kultūras glābšanas un cilvēces tālākas attīstības mērķi. Visspasaules miera padome izauzusi šā laikā par visu tautu patieso domu izteicēju un dzīvības interešu aizstāvi. Ķīnas avīze «Tjančzinžibao» raksta: «Kopš Apvienoto Nāciju Organizācija pakļāvusies amerikāņu imperialistu kontrolei, tā nav vairs miera nosargāšanas organizācija, un visu zemju tautas pievērs savus skatus Visspasaules miera padomei — organizācijai, kas patiešām atspoguļo tautu ilgus. Tā novērtē Padomes nozīmi visa progresīvā cilvēce. Žurnāls «Miers», Visspasaules miera cīnītāju orgāns, papildina šīs domas, ietilpinot tās šādā formulējumā: «Visspasaules miera padome pārstāv visas zemeslodes tautas. Tā ir pati augstākā starptautiskā instance. Tā ir daudz plašāka organizācija nekā ANO, kurā nav pārstāvjus 475 miljoniem ķīniešu un Āfrikas un Āzijas koloniālām tautām. Kā visu tautu pārstāvības orgāns Visspasaules miera padome ietekmē pat ANO Ģenerālās Asamblejas darbību, jo amerikāņu «vairākums» tur sūkt jūkt un visdažādākās valdības bieži tur spiestas izteikt tautu arvien pieaugošo pretošanos ASV ārprātīgajām prasībām pielietot sankcijas Ķīnai. Tādējādi Visspasaules miera padome var atgriezt ANO pie statusa pavēstītās starptautiskās taisnības principu ievērošanas. Visspasaules miera

padome, tautu gribas atbalstīta, var pieņemt pieņemamā un droša miera noteikumus».

Miera padomes sesijā Berlīnē atskanēja balss, kas pāuda visu krietnas gribas ļaužu dzīlākās, svētākās domas. Sāpes, rēķinumu un nīkumu pret amerikāņu imperialistiem iedvēs Korejas delegātes He Den Sukas runa, kas pilna baģu skaitļu un fakti. Amerikāņu iebrukēji un viņu sabiedrotie varmācībās, nežēlībā, sadismā ne vien var mēroties ar hitleriešiem, bet bieži pārspēji tos. Laikā no 1950. gada 23. augusta līdz šā gada 31. janvārim vienā pašā Seulas rajonā iebrīvēti nogalinājuši 43.590 mierīgu iedzīvotāju. Zēlastības neatrod sievietes, bērni un sirmgalvjus. Asinis krāso sārtus upju ūdeņus, straume atznes ik dienas simtiem un tūkstošiem līķu. Iznīcinātas vai nolaupītas neaplēšanas un neatjaunojamas kultūras vērtības, sagrauti tautai dārgi sirmas senatnes pieminekļi, postažā un pelnos pārvērstas lielas pilsetas, vesela cilvēka prātam neiedomājams zaimus un vardarbības pārcieš sievietes. Liekulīgais dieva piesaucejs Trumens berzē apmierinātās savas asiņainās rokas — viņa, tas ir — Volstrits kalps Makarturs nenoguris slepkavo, dedzina, laupa. Un kopā ar He Den Suku visi sesijas delegāti, visas pasaules tautas sauc: «Volstrits jāsavaldā! Jāizceina un jānodrošina miers!».

Sesijā kļuva arī skaidrs, ka visu tautu, kas tik daudz cietusi un kuru amerikāņu monopolisti grib ieraut jaundus un visām vēlmām mieru. Rietumvācijas remilitarizācijai pretojas vispārējās masas, un Heinricha Finka nosauktie skaitļi vislabāk liecina, ka tauta sīvi noraida amerikāņu kara nodomus. Krupa, Kēlnes «Karlsverk» — citās Rietumvācijas rūpnīcās 90—98 procenti strādnieku noteikti nostājušies

pret remilitarizāciju. Visspasaules miera padomes locekļi vācu rakstnieks Arnolds Cveigs kādā rakstā saka: «Mēs, vācieši, kuru grib pārvērst par Atlantiskā pakta «aizstāvētājas» armijas galveno kontingentu, esam skolojušies tik uzskatāmā apmācībā, ka patiešām ar pilnām tiesībām varam kā lietās pazīnēji runāt par karu un mieru.» Un vācu tautas vairākums izvēlēties mieru.

Visspasaules miera padomē izvirzīti un pieņemti vairāki svarīgi lēmumi. Padome papildināta ar jauniem locekļiem. Visa pasaule uzmanīgi sekoja Berlīnes sesijas darbu gaitai, miljoniem vienkāršo cilvēku Padomi uzlūko par savu domu un lūgu aizstāvi un piepildītāju. Padomē apstiprinātais Aicinājums par Miera Pakta noslēgšanu, tāpat lēmums par delegācijas sūtīšanu uz Apvienoto Nāciju Organizāciju atradīs dzīvās atbalsts, piekrišanu un citas gatavību visā pasaulē. Nav šaubu, volstritišķī visiem līdzekļiem centīsies arī uz priekšu kaitēt miera lietai. Bet miera idejas izplatās pasaulē ar rita gaismas neatvairāmo spēku, izklist baigā kapitālisma krēsla un tuvojās saullēkts, kas nav novēlcināms un apdzēsams vairs nekādām tumsām varām.

Miera padomes sesijai visai svarīga, saulaina nozīme. ANO amerikāņu kapitālistu jūgā organizē karu, ar savu flagu patvarīgi apsegdama dievbijīgu Trumena zvērības. VMP organizē mieru, apvienodama cilvēci radošam darbam. Padomju Savienība, Ķīna un jaunās demokrātijas valstis ir grandiozās miera kustības nesatricināmais pamats, mūsu varenā valsts ir miera cietoksnis, pret kuru saēkst visi kara kurinātāju draudi. Stulbumā iekritis, nemitīgu bailu vajāts, Volstrits sūta lāstus un draudus uz visām debespusēm. Volstrits draud sagraut Ķīnu, solās pavelkt Vjetnamas sekāvi, kas nav na spēkam franču imperialistiem, taisās paverdzināt visu Eiropu, plātās uzbrukt Padomēm. Tā nepavisam nav spēka pazīme, — kas tik neganti brēc, tam pašam dūša paņēšos. Padomju Savienības valdība savā

atbildē saltu baltu melu pilnai Britānijas notai patiesīgi pavēstīja pasaulei par saviem bruņotajiem spēkiem un saviem nākotnes nodomiem. Padomju laudis nedomā nevienam uzbrukt, bet bez baltiem gatavi satiekt visus uzbrucējus, kas iedrošinātos traucēt viņu mierīgo celtniecības darbu. Kā varenu, cēlu miera armiju Berlīnē un Nujorkā, Parīzē un Londonā darba laudis sveicināja Padomju Armiju tās nesenaajā gadadienā. Kā skaidrā miera valodā pasaule noklausījās nesen Padomju valdības atbildi angļu meliem. Uz cīņu par mieru varenā iedvesmoja cilvēci biedra Staļina atbildes «Pravdas» korespondentam. Kā nelokāms miera cīnītājus Berlīnes sesijā daudzus desmitu tautu pārstāvjus sveicināja Fadejevu, Erenburgu, Vasiļevsku, Korneičuku un viņu biedrus, atzīdama padomju ļaužu milzīgo ieguldījumu cīņā par mieru visā pasaulē.

Mēs, latvieši, varam kopā ar Arnoldu Cveigu sacīt, ka pie savas tautas mīess esam visā dzīvē iemācījušies kara un miera būtību. Kopā ar Ungārijas darba ļaužu vadoni Matiasu Rakošī varam sacīt, ka mūsu dzimtene ilgus gadsimtenus bijusi rietumu iebrukēju iekarošanas plānu objekts un upuris. Un esam pārciegi, ka varam sacīt tagad kopā ar Aleksandru Korneičuku: «Ne vairs zaidātus, bet gan bezbailīgus cīnītājus par mieru, par vienotu Vāciju, par tēvzemi, par demokrātiskiem ideāliem un tautu draudzību — lūk, ko izvirza katru dienu no savām rindām vācu nacija. Ne vairs miers, bet gan tautu lielā paceltība karājas matīnā, un vai tam, kas to neredz un kas iedrošināsies šo matīnu pārcirst ar kara šķēpu.» Aicinājums par Miera Pakta noslēgšanu atradīs dzirdīgas ausis un dedzīgas sirdis Latvijā. «Mieru negaida, miers ir jāizceina», sauc visi, kam dārga cilvēces nākotne. Šai cīņā, kas prasa no mums visus spēkus, visu dvēseles sašūsmu, jāieskaitās šķienam. Lai cik vēl grūti būtu cīņa, mēs zinām — miera uzvarēs karu.

Latvijas padomju mākslinieku savienības pirmais kongress

Kongresa darba gaita

Latvijas Padomju mākslinieku savienības pirmais kongress, kas sākās š. g. 26. februārī, bija pulcinājis mūsu tēlotājus māksliniekus un daudz viesu — mākslinieku pārstāvjus no Maskavas, Leningradas un brālīgajām padomju republikām, kā arī partijas un padomju darbiniekus.

Kongresa darba prezidijā ievēlēja Latvijas K(b)P CK sekretaru b. A. Pelšī, Latvijas K(b)P CK pārstāves M. Bušu un A. Kalnberziņu. Latvijas PSR MP Mākslas lietu pārvaldes priekšnieku Fr. Rokpelnī, biedrus J. Kacmani un M. Sokolnikovu (Maskava), Staļina premijas laureātu V. Ingālu, N. Pavlovu un G. Kaļinkinu (Leningrada), J. Kuzminskas (Lietuvas PSR), E. Einmani (Igaunijas PSR), V. Zaičevu (Baltkrievijas PSR), Z. Lvoviču (Kareļu-Somu PSR), Staļina premijas laureātu O. Skulmi un A. Lapinu, R. Pelši, H. Līkumu, L. Svempu, T. Zalkalni, K. Miesnieku, Fr. Roždarzu, A. Kuzmenko, M. Langi, A. Briedi u. c.

Ilgā nerimstošiem aplausiem atskatot kongresa dalībnieki soda prezidijā ievēlēja VK(b)P CK Politbiroju ar biedru J. V. Staļinu priekšgalā.

Kongresa darba pirmo dienu ievadīja Maskavas, Leningradas, Lietuvas PSR, Igaunijas PSR, Baltkrievijas PSR, Kareļu-Somu PSR tēlotājas mākslas organizāciju pārstāvju apsvēkumi. Runājot par padomju tautu mākslinieku sasniegumiem tēlotājas mākslas nozarē, kas panākti Komunistiskās (bolševiku) partijas tiesā vadībā, viņi novēlēja Padomju Latvijas māksliniekus vēl jo ražīgākus darlades rezultātus cīņā par komunisma uzcelšanu Padomju zemē un miera nodrošināšanu visā pasaulē.

Atskaiti par Latvijas Padomju mākslinieku savienības līdzšinējo darbu nolasi ja Orgkomitejas priekšsēdētājs L. Svemps (saisinātu referātu sniedzam atsevišķi).

Sekoja debates, kuras turpinājās arī kongresa otrajā dienā, 27. februārī.

*

Pirmais runāja Staļina premijas laureāts O. Skulme. Viņš pakavējās pie Latvijas PSR Mākslas akadēmijas darbības, jo tā padomju varas apstākļos veikusi un veic pirmos svarīgākos uzdevumus tēlotājas mākslinieku ideoloģiskā un profesionālajā audzināšanā. Buržuāziskās Latvijas apstākļos Akadēmija nerūpējās, kas notiks ar tās absolventiem. Tagad visiem, kas sekmi nobeidz studijas Akadēmijā, nodrošināts darbs, par viņu talantu tālāku veidošanu gādā un rūpējās Mākslinieku savienība.

Buržuāziskās Latvijas laikā Akadēmijā jo kuplā zēla formalistiskās mākslas tendences. Tomēr reakcijai nebija spēkam pilnā mērā iznīdēt realitiskās mākslas, īpaši krievu klasiskās mākslas dziļo iespaidu. Padomju skolas, komunistiskās audzināšanas principi, partijas vadošie norādījumi darlades un ideoloģijas jautājumos tagad pavēruši ļoti plašas iespējas Akadēmijas darbam. Tā rezultātā Akadēmija ik gadus izlaiž caurmērā 20—25 jau krietni sagatavotus māksliniekus, kuru darlrade izstādēs ieguvusi sabiedrības un kritikas pozitīvu novērtējumu. Viņu darbi, blakus vidējās un vecākās paaudzes mākslinieku sniegumiem, pieņemti arī Vissavienības mākslas izstādēs Maskavā.

Tomēr Mākslas akadēmijas pedagogiem vēl arvien jāceļ savas zināšanas marksismā-leninismā, īpaši tā praktiskā pielietojumā radošā darbā. Akadēmija uzskata par savu pienākumu specializēt, ka vidusskolās audzēkņi nepietiekoši sagatavoti zīmēšanā. Tādēļ šajā zinātnā uzmanība jāvelti Rozenštalā vārdā nosauktajai mākslas skolai, lai tā kļūtu par galveno Akadēmijas jauno audzēkņu kalvi.

A. Eglišs piekārs dekoratīvās mākslas sekcijas darbam. Šī sekcija

neuzrāda vajadzīgo aktivitāti lugu pieņemšanas izrādēs, novērtējot inscenējumu dekorācijas. Sekcijā nenotiek uzdevumu iztīrājumi no šī viedokļa, tai nav vajadzīgā kontakta ar teatriem. Darba uzlabošanas nolūkā nepieciešams organizēt speciālu teatru un tēlotājas mākslas pārstāvju konferenci.

Par gleznotāju sekcijas darba trūkumiem izteicās A. Zviedris, īpaši norādot uz to, ka nav radīta tāda izstāžu komisija, kura mērķtiecīgi atrisinātu vēl plašāku un svarīgāku izstāžu sarīkošanas jautājumus. Pieredze rāda, ka drošāk un plašāk jāizvērs izstāžu sabiedriskā iztīrāšana. Darba jauz konkrēti atzinumi un kritika aktivizē mākslinieku jaunradi. Tāds pasākums labus rezultātus deva, piemēram, Daugavpilī.

Par to, ka pie mums zīmēšanas jautājumu atstāti novārtā, ka mākslinieki regulāri neapmeklē speciāli iekārtoto zīmēšanas studiju, runāja A. Skribanovskis. Viņš ierosināja iekārtot arī speciālu gleznošanas studiju, kāda sevišķi nepieciešama jauniešiem māksliniekam, kuriem pašiem vēl nav piemērotas darbnīcas.

J. Birzgals piekārs tēlotājas mākslas kritikas jautājumiem, mākslas teorijas un vēstures problemām. Ka šī svarīgā darba un darlrades nozare visam neattīstās, liecina fakts, ka jau ilgāku laiku nedarbojas mākslas vēstures un kritikas sekcija. Nepareizs ir uzskats, ka trūkst speciālistu šajā nozarē. Tādi nāk no LVU un arī no Akadēmijas, kur jaunos kādrus apbruņo ne tikai praktiski, bet arī teoretiski. Šo mācību iestāžu profesori un pārlieki pedagogi tāpat var aktivizēt konkrētāk darboties piemērotā jautājumu risināšanā. Runātājs prasīja, lai mūsu preses izdevumi vairāk popularizē tēlotāju mākslu, sniedzot labāko darlbaru reprodukcijas.

— Padomju apstākļos lietiskās mākslas nozīme ļoti svarīga, — teica G. Kruglovs, — bet pie mums to vēl ne vienmēr atšķir no dažādām amatnieciskām kompilācijām. Lietiskās mākslas sekcijas darbs daudz par maz saistīts ar tautas mākslas meistariem, tas nepamatojas uz dziļām nacionālā ornamenta un tautas mākslas vēstures studijām. Tādēļ mūsu lietiskā māksla tālu vēl nav izskaustas un pārvarētas buržuāziskās ideoloģijas noskaņas, tālā gausi ieviešas novatorisms, modernās tehnikas pielietojanas iespējas, darlrades priekšmetu masveidība. Sakarā ar Padomju Latvijas paviljona izdalošanu un iekārtošanu Vissavienības lauksaimniecības izstādē Maskavā mūsu lietiskās mākslas sekcijai savs darbs it īpaši jāaktivizē.

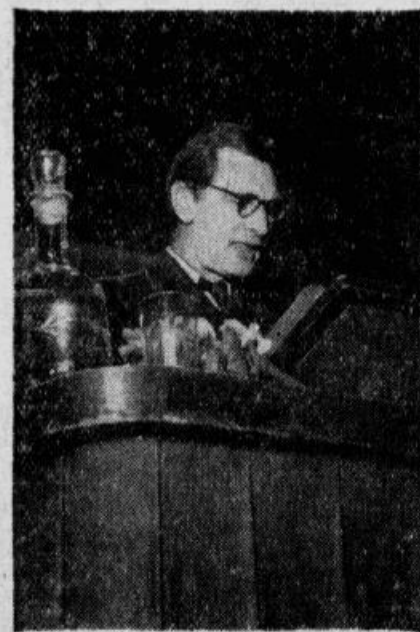
A. Partispanjans atzina, ka Latvijas skulptoru darlradē izzūd nevēlamās pagātnes atspējas. Blakus māksliniekam Melderim, Zemdegam u. c., kuru meistarība pēdējos gados ievērojami tuvojusies tautai un realisma principiem, izausuši vairāki jauni talanti — Akadēmijas diplomanti. Nepieciešams arī skulptoriem iekārtot speciālu studiju.

— Tāpat kā Rīgā, arī Padomju Latvijas rajonos tēlotāji mākslai veicami svarīgi uzdevumi, — ziņoja J. Sudmalis. — Bet, piemēram, Liepājā, lai gan tā ir pēc lieluma otrā pilsēta mūsu republikā, nav mākslas muzeja. Novada pētīšanas muzejā tēlotāji mākslai nav ne vajadzīgo telpu, ne arī citas vajadzīgās rociņas šīs mākslas nozares veicināšanai un popularizēšanai. Tādēļ lielu ievēribu guva ceļojošā izstāde, kuras eksponātu daļu automašinās nogādāja arī uz atsevišķiem kolchoziem Grobiņā, Rucavā un Gaviezē, kur uz vietas organizēja kolchoznieku satikšanos ar māksliniekam un viņu darlrades iztīrāšanu. Ceļojošā izstāžu darbs jāvērs plašumā. MS valdē lielāka uzmanība jāvelti arī māksliniekam, kuri dzīvo un strādā rajonos. Līdz šim tas tā nav bijis un pro-

vinces mākslinieki jutušies pabērnū lomā.

Kongresa pirmajā darba dienā vēl runāja K. Miesnieks — par nepieciešamību vidusskolu programās uzņemt arī zīmēšanu, U. Skulme — par mākslas vēstures jautājumiem, P. Upītis — par grafikas atpalcību. A. Pankoks — par radošajiem komandējumiem un tēlotāju mākslinieku ciešāku sadarbību ar citu mākslas nozaru pārstāvjiem. R. Mākulēns, A. Gailītis, V. Kirilovs, A. Sosnovskis u. c.

Tomēr jāatzīst, ka runātāji visumā nedroši un bez vajadzīgās principiālītes uzrādīja, analizēja un kritizēja MS darba daudzo trūkumu saknes un cēloņus. Īpaši maz runāja par tēlotājas mākslas ideoloģijas un mākslas meistarības jautājumiem. Runātāji nepietiekoši vērsās pret estetisma, apolitisma, formalisma, un citām līdzīgām pali-

L. Svemps lasa atskaites referātu

kām un noskanām mūsu gleznotāju, grafiku, dekoratoru un skulptoru darlradē.

*

Kongresa otrajā darba dienā debates kļuva jau daudz aktīvākas. Šādu kongresa darba ritumu ļābi ievadīja prof. R. Pelše. Viņš atzina L. Svempa atskaites ziņojumu par pietiekami paškritisku, kas atspoguļo mūsu tēlotājas mākslas vispārējo stāvokli. Plaši R. Pelše pakavējās pie mākslinieku politiskās izglītības un viņu kvalifikācijas celšanas jautājumiem.

— Mani pārsteidza ziņojumā tā vieta, kur iet runa par politizglītību, par Marksisma-leninisma vakara universitātes apmeklēšanu. Dzirdot Svempa nosauktos skaitļus, — teica R. Pelše, — es no jauna sapratu mūsu mākslinieku neveiksmju īstenos cēloņus. Politiski filozofiskā zināšanu zema līmenis nosaka to, ka šodien varam nosaukt tikai nedaudzus mūsu mākslinieku darlbarus, kuri pilnā mērā atbilst tautas prasībām, kuri iztur principiālu kritiku.

Mākslas vēsture, tāpat arī renesanses laikmeta meistarū un krievu klasiskās mākslas dīzo pārstāvju darlrade liecina, ka šie izcilie mākslinieki bijuši sava laika izglītotākie cilvēki, zinātnieki, sava laika progresīvo ideju paurēji un dīzi savas tautas patrioti, apzinīgi sabiedriski darbinieki. Mūsdienu māksliniekam jāpāceļas vēl daudz augstāk. To kategoriski prasa marksisma-leninisma principi un atzinas. Lenina ģenālā atspulgošanās teorija paver māksliniekam vēl nekad nepazītas iespējas izprast dzīvi, attēlot to darlbaros, izkopt vispilnīgāko tehnisko meistarību visās mākslas nozarēs.

Tikai to sasniegto, gleznotājam un grafikam savā darbā parādīs ne vien īstenības ārējās līnijas, bet arī galveno — padomju cilvēku iekšējo pārdzīvojumu dinamiku. Runājot par to, kā politiskā izglītības cel arī mākslas meistarību, R. Pelše piemin O. Skulmes sasniegumus, kuri liek sevi manīt katrā viņa jaunā gleznā. Runājot par cīņu pret impresionisma paliēkām mūsu mākslinieku darlradē, viņš norāda, ka glezniecībā un skulptūrā jau materiālu apdares tehnika izslēdz šīs metodes dzīvotspēju. Tomēr vēl daudz mūsu mākslinieki to nav pārvarējuši.

J. Bīne stāstīja par dzīlēm iespaidiem, kas gūti Maskavā Vissavie-

nības mākslas izstādē. Lai idejiski un mākslinieciski varētu sacensties ar citām brālīgajām republikām, mums vēl daudz jāmācās. Šajā nolūkā MS organizatoriskais un teoretiskais darbs nākotnē jāuzlabo. J. Bīne kritizē gleznošanas sekcijas darbību. Šajā sekcijā viņa personālās izstādes darbu iztīrāšanā mākslinieks nav saņēmis noteiktu un skaidru savas darlrades novērtējumu.

Asus pārmetumus runātājs vērsa pret MS līdzšinējo vadītāju, kas nav rūpējies par provinces māksliniekam.

Māksliniece A. Kuzmenko atzādīja, kāda nozīme savlaicīgai darlrades darba organizēšanai — skūi izstādēm un šo skūi apspriešanai. Jāizvērs arī mākslinieku kolektīvais darbs brigādēs, Maskavā un Leningradā jauno mākslinieku brigādes vada piedzīvojuši mākslas meistari. Pie mums vecie mākslinieki tā vēl nesadarbojas ar jaunajiem.

Mākslas darbinieku arodbiedrības priekšsēdētājs M. Pauers prasīja, lai mākslinieki drosmīgāk atklāj un kritizē savas darlrades trūkumus. Arī kongressā vēl izjūtama nevēlēšanās skaidri un atklāti runāt par savu biedru kļūdām, kas kavē mākslas virzīšanos uz priekšu.

Par jauno mākslinieku darlrades trūkumiem runāja V. Kozins. Viņš norādīja, ka iedomība, paviršība visvairāk kaitē tieši jauniešiem talantiem, kam trūkst vajadzīgās pieredzes. To veicina arī nepareizi, virspusēji, pārāk slavējoši jauno mākslinieku darbu novērtējumi presē.

Fr. Rokpelnis vērsās pret A. Egliši, P. Upīti, H. Bobinski, U. Skulmi u. c., kuri kongressā nolūseja atiecīgo sekciju darba trūkumus. Viņš atzina, ka atsevišķu dekoratoru sasniegumu pārlika cildināšana var demobilizēt citus talantīgus māksliniekus. Arī L. Grasmana dekorācijas lūgām «Zaļā zeme» un «Mērieku laiki», tāpat Girta Vilka dekorācijas dažiem inscenējumiem nav bez trūkumiem. Turpretim ievēribu pelna dekoratora A. Spertala jaunrade, kas vairākiem Jelgavas Dramas teatra inscenējumiem veidojis rūpīgi nostrādātus, izbraukumiem piemērotus skatuves ietērpus.

Par vispārēju trūkumu atzīmējams tas, ka daudzu mūsu gleznotāju darbi tematiski iecerēti ļābi, tomēr viņu mākslinieciskā meistarība arvien vēl neļauj kopta. Bet mūsdienu skatītāju iematika vien vairs neapmierina. Viņš prasīja vairāk, — tādus priekšstatus un pārdzīvojumus, īstenības vispārinājumus, kuros atspoguļojas būtiski jaunais padomju cilvēku psihē un viņu savstarpējās attieksmes. Mūsu māksliniekam vairāk jādomā par gleznu sīzetu, par viņu darlbaru kompozīciju.

M. Karpenko noteikti kritizēja grafiku sekcijas vadītāju P. Upīti. Daudzi Padomju Latvijas grafiki vēl nav atbrīvojušies no formalisma. Arī Upītis pats nēko nedara, lai atteiktos no savām nepareizajām pozīcijām. To liecina viņa sarakstītais darbs par grafikas attīstību Latvijā. Tuvu pie 30 grafiku strādā LVI. Arī viņu darbu vārdzīgs uzlabot. Lai gan grāmātu grafikā ir zināmi panākumi, tomēr tos pārspīlēt nav nekāda pamata.

Jaunais mākslinieks L. Kokle pamatoti prasīja pastiprināt jauno un veco mākslinieku sadarbību.

Kāpēc vidējās un vecākās paaudzes gleznotāji — biedri O. Skulme, K. Ubans, U. Skulme E. Kalniņš u. c. — nepiedalās gleznotāju sekcijas gādēs? — jautāja runātājs. Vai viņi to uzskata par nenozīmīgu lietu? Bet šajās sēdēs taču risina vissvarīgākos un akūtākos mūsu darlrades jautājumus. Taisnī te mums, jaunajiem, iespējams mācīties no piedzīvojušāko biedru norādījumiem un atzinumiem. Bet viņi šīs mūsu intereses neievēro.

M. Ozoliņš konstatēja, ka plakatu nozarē mūsu mākslinieku darlrade, pēdējos gados uzrādīdama zināmus sa-

sniegumus, tomēr nepacēlas vēl tādā līmenī, kāds būtu vajadzīgs. Plakattīstītiem bieži vien pietrūkst izdomas spilgtuma, tāpat vēl rūpīgāk izkopjama zīmējuma tehnika. Šai virzienā pozitīvus rezultātus devuši plakatu konkursi, kuros izvirzījušies vairāki jauni talanti. Ilustratoru darbu lielā mērā uzlabotu tas, ja grafiku sekcijā regulāri vērtētu jauniznākušās grāmātas, vispār apspriestu grāmātu grafikas jautājumus. Arī šajā novadā vēl ik uz sola liek sevi manīt kaitīgās formalisma paliēkas.

* Latvijas K(b)P CK pārstāve M. Buša runāja par to, ka mākslinieku darlradē atklājas ne vien tas, cik dziļi un vispusīgi viņi apguvuši marksisma-leninisma mācību, bet arī tas, kādā mērā viņi spēj un prot šīs zināšanas pielietot praksē. Vīna tuvāk pakavējās pie O. Skulmes gleznas «V. I. Lenins LSDSP kongressā Briselē», kuras iecere un līdzšinējais izveidojums ir jauna, ļoti iepriecinoša parādība mūsu tēlotājas mākslas dīvē. Pēlna ievēribu, ka mākslinieks tagad turpina darbu pie šīs gleznas O. Skulme savas gleznas vēsturiski svarīgā tema jāatrisina līdz tādai pilnībai, ka tā visiem saprotami izsacītu attēlotā notikuma būtību. Īpaši svarīgi atrast pareizu raksturojumu centrālajam — Lenina tēlam. Lenina tēlā jāizceļ viņa kaislā cīņa par strādnieku šķiras vienotību, kāda bija īpaši zīmīga parādība minētajā Briselē kongressā.

* Runātāja konstatē, ka māksliniekam U. Skulme vārdos sevi ļoti asi kritizē, bet savu darbu tomēr aktīvi nepārkārto. Svarīgām mākslas vēstures koncepcijām radošām mākslas vēsturniekam ir jāpieskares arī tad, ja vēl nav sarakstītas vispārējās vēstures vai literatūras vēstures grāmātas.

M. Buša sīkāk analizē jautājumu par kritikas nostāju pret formalisma parādībām mūsu tēlotājas mākslā pirmajos pēckara gados un šodien. Ja agrāk šajā virzienā varēja runāt par zināmu pārliecināšanas darbu, tad tagad pati dziļe prasīja, lai formalisti noteikti izšķiras. Tagad pienācis laiks, kad atsevišķiem māksliniekam vajaga ne vien savas kļūdas redzēt un izprast, bet arī tās konkrēti izlabot. Dzīves attīstība, tās prasības un vajadzības vienmēr nosaka, ar kādiem līdzekļiem jācīnās pret formalismu un visām pārējām nevēlamām parādībām tēlotājas mākslā.

Debates vēl piedalījās E. Veilands, R. Podobedovs, M. Sulskis u. c.

Kongresa otrajā darba dienā par tēlotājas mākslas un mākslinieku darlrades uzdevumiem runāja Latvijas K(b)P CK sekretars A. Pelše, M. Sokolnikovs, J. Kacmanis un A. Lapinš (Viņu runu atreferējums sniegsim mūsu laikraksta nākošā numurā).

Darba noslēgumā kongress apstiprināja Latvijas Padomju mākslinieku savienības statutu projektu, kā arī pieņēma rezolūciju par orgkomitejas darbu un nākošās valdes uzdevumiem.

Kongressā ievēlēja Latvijas Padomju mākslinieku savienības valde konstruējusi šādi priekšsēdētājs — Staļina premijas laureāts, nopelniem bagātais mākslas darbinieks, profesors Oto Skulme; priekšsēdētāja vietnieki: Staļina premijas laureāts, nopelniem bagātais mākslas darbinieks Arturs Lapinš un nopelniem bagātais mākslas darbinieks, profesors Kārlis Zemdegas; atbildīgais sekretars — Herberts Līkums; sekretari — Aleksandrs Zviedris, Uldis Prēdelis, Emīls Melderis, Mārtiņš Ozoliņš un Rūdolfs Mākulēns; locekļi — Georgijs Kruglovs un Ernests Veilands.

Revīzijas komisijā ievēlēti: Julijs Viljūmanis, Jānis Skuē, Vitalijs Kalvāns, Arnolds Skribanovskis un Aleksandra Briede.

Lielā vienprātībā kongresa dalībnieki nosūtīja apsveikuma vēstuli biedram Staļinam.

Attēlā pa kreisi — skats kongresa sēžu zālē. Pa labi — L. Svemps, T. Zalkalni, H. Līkums, A. Lapinš, O. Skulme, N. Pavlovs, V. Ingāls sarunā ar Nachimova skolas pārstāvjiem, kas bija ieradusies apsveikt kongresa dele-

Stāvoklis Latvijas padomju tēlotāja mākslā

(Saisināts L. Svempa atskaides ziņojums)

Šodien Latvijas Padomju mākslinieku savienība atklāj savu pirmo kongresu. Šai kongresā mākslinieku kolektīvs apspriedīs līdzšinējo Latvijas Padomju mākslinieku savienības darbību, konstatēs šīs darbības panākumus un trūkumus, nospraudīs uzdevumus turpmākam darbam un ievēlēs sev jaunu vadību. Šis kongress ir izcils notikums Latvijas Padomju tēlotāja mākslas attīstības gaitā. Cieši sakļauti ar bolševiku partiju, ar biedru Staļinu, Padomju Latvijas mākslinieki uzsāk savu līdzšinējo radošo darbu un to vēl neatlaidīgāk virzīs uz priekšu. Padomju Latvijas mākslinieki uzsāk savu līdzšinējo radošo darbu un to vēl neatlaidīgāk virzīs uz priekšu.

Padomju Latvijas mākslinieku savienības Orgkomiteja uzsāka darbu grūtos apstākļos. Kāds bija stāvoklis pēc vācu fašistu padziņināšanas? Viss latviešu mākslinieku kolektīvs bija veidojies un audzis kapitalistiskajā iekārtā, uz tās ideoloģijas pamata. Mākslinieku savienības Orgkomiteja saņēma smagu mantojumu no kapitalistiskās iekārtas un vācu okupantiem. Māksliniekiem, kuri bija auguši kapitalistiskajos apstākļos, nebija pazīstama socialistiskā ideoloģija, socialistiskā realisma metode un tās prasības.

Mūsu Orgkomitejas darbu atviegloja Vissavienības Mākslinieku savienības Orgkomitejas un Vissavienības Mākslas fonda sniegtā palīdzība. Kopīgā darba rezultātā Padomju Latvijas mākslinieki iepazīnās ar Padomju Savienības sasniegumiem, kā arī ar krievu klasiskās mākslas mantojumu. Tiek par jaunu pārvērtēts arī latviešu veco mākslinieku realistu mantojums un viņu saites ar lielo krievu mākslu — Hūna, Aliseņa, Rozentāla un citu darbs. Līdz ar to noskaidrojās šo mākslinieku nozīme mūsu radošajā darbā. Iesākās periodiskās latviešu mākslinieku ekskursijas uz Maskavu un Leningradu un latviešu un citu Padomju Savienības tautu mākslinieku kopīgās radošās darbs šim nolūkam ierīkotas Mākslas fonda bazēs.

A. A. Zdanovs, griežoties pie rakstniekiem teica: «Jūs atrodaties ideoloģiskās frontes priekšējā līnijā, jums ir milzu uzdevumi ar starptautisku nozīmi, un tam jāceļ katrā istā padomju tēlotāja attīstības sajūta savas tautas, valsts, partijas priekšā, jāpaugstina apziņa par izpildāmā pienākuma svarīgumu».

Lielās vēsturiskās pārvērtības, Padomju Latvijai kļūstot socialistiskai, un viss milzīgais Padomju Savienības augšupejas un celtniecības darbs virzīja arī mūsu māksliniekus uz lieliem sasniegumiem savā radošajā darbā. Viņi beidzot novēroja zemes industriālo attīstību, kara postījumu likvidēšanu un kolchozu uzplaukšanu, bet savā darbā centās to visu attēlot. Viņi gāja pie strādniekiem un zemniekiem un centās mākslas darbos attēlot darba varoņus un pirmrindniekus, strādniekus un zemniekus, Padomju valsts sabiedrības un kultūras darbiniekus. Tādā veidā latviešu glezniecībā tika parādīta pilnīgi jauna, līdz šim nebijusi tematika, kuru mākslinieki smēla tieši no padomju īstenības. Tie ir mākslas pirmrindnieki, un viņu sasniegumi ir mūsu padomju šīdienes mākslas sasniegumi. Attēlojot padomju īstenību realistiskiem līdzekļiem, viņi nesa darba lauzu masām saprotamu un tuvu mākslu.

Ja buržuāzisko teātru inscenējumi Latvijā pāuda Vakareiropas formalistiskās un bezidejiskās mākslas tendences, tad Padomju Latvijas teātri savos inscenējumos nostājas uz stingri idejiskiem un realistiskiem pamatiem. Līdz ar to arī mākslinieki dekoratori savā darbā atmetā vecās konstruktīvism formula dekorāciju gleznošanā un parādījās skatītājam kā patiesi realisti. Šai ziņā ar lielu gandarījumu jāatzīmē, ka tieši mākslinieki — teātra dekoratori izpelnījies augstāko, atzinību — Staļina prēmiju. Lai minam Oto Skulmes dekoratīvo ietēru inscenējumam «Uguns un nakts» un Artura Lapina dekoratīvās «Borisam Godunovam». Runājot par teātra dekoratīvās mākslas sasniegumiem, vēl jāatzīmē Likums, ka sekmiņš dekorators izcilāji latviešu kino filmā «Rainis».

Arī glezniecībā un tēlniecībā, tāpat kā citās mākslas nozarēs, padomju īstenība, tās laudis un viņu sasniegumi atstājuši neizdzēšamas sekas, parādoties mūsu mākslinieku darbu tematikā. 1945.—1947. gadu Vissavienības mākslas izstādēs guva ievēribu Eduarda Kaimiņa gleznas par Rīgas jūrmalas zvejnieku dzīvi un darbu. Šis gleznotājs lielā gleznā iespaidīgi parādīja Padomju flotes manevrus Baltijas jūrā. Oto Skulme 1949. gadā Vissavienības izstādē izstādīja gleznu «Lauku pasta nodalēs», kura rāda, kā Latvijas kolchoznieki ar saimību saņem Staļina Rakstu sējumus. Šis gleznotājs radījis arī citas tematiskas gleznas: «Pošanās uz dziesmu svētkiem», atkal piekārties kolchoznieku dzīvei, kā arī vēsturiskā satura gleznu «Lepins Latvijas

Socialdemokrātiskās Strādnieku Partijas kongresā Briselē».

Mūsu skaisto Rīgu vācu fašisti bija stipri izpostījuši, tiltus pār Daugavu sagrāvuši. Darba laudis tūlīt ķerās pie tiltu atjaunošanas. No šī darba heroikas sižetu savai gleznei «Tilta atjaunošana pār Daugavu» ņēmis Arvids Egle. Šo gleznu mēs redzējām 1949. gadā izstādē Maskavā. PSRS tautas mākslinieka Eduarda Smilga portretu uzgleznoja Roberts Tilbergs un šī glezna guva ievēribu Vissavienības mākslas izstādē Maskavā pagājušajā gadā. Jāatzīmē, ka šī gada Vissavienības mākslas izstādē ar ainavām piedalās Likums, Zviedris, Matvejevs. Šī gada Vissavienības izstādē piedēmta Melnāra, Viļuma un Megna brigades glezna, kurā ar lielu aizrautību radīta 1905. gada revolūcijas notikumu aina, kā arī Breikša glezna «Kokmateriālu sagāde». Beidzot it sevišķi jāatzīmē Gelberga glezna «Miera draugi» šī gada Vissavienības izstādē, kura jau guvusi padomju preses ievēribu.

Attiecībā uz tēlniecības sasniegumiem jāatzīmē tautas mākslinieka Zalkaina veidotais J. V. Staļina krūšu tēls un tēlnieku Briču veidotais J. V. Staļina tēls. Arī šie mākslinieki ir piedalījušies Vissavienības mākslas izstādē Maskavā. It sevišķi panākumus Vissavienības izstādēs guva tēlniece A. Briede ar saviem darbiem par padomju bērnu dzīvi, kā arī 1945. gadā Vissavienības izstādē tēlniece Džegeze ar koka skulptūru attēlotu darba zemnieci. Patlaban Vissavienības izstādē vēl piedalās mūsu tēlnieki Lange, Penderdži, Bukovskis, Gailītis. Jāatzīmē arī, ka Raiņa pieminekļa konkursā tēlnieks Zemgale ieguva pirmās godalgas un ir veidojis veselu virkni tēlniecības darbu, tai skaitā ievērojamu biedra Staļina monumentālu skulptūru. Tēlnieka Meldera darbs guva ievēribu 1950. gada republikas izstādē. Atzīmējams Partisanu sistematiskais mērķtiecīgais darbs, veidojot biedra Staļina tēlus.

No pieredzes bagātīgu grafiskiem jāatzīmē Valdmāņa ilustrācijas Viļa Lāča «Vētra» un «Putniem bez spārniem», un citiem izdevumiem, kā arī Apīņa stāģgrafika, ar kuru viņš piedalījās 1949. gada Vissavienības izstādē un kura darbus ieguva Tretjakova galerijā. Tomēr jāpiebilst, ka Apīnis vēl nav savos darbos dziļāk piešķīries padomju tematikai.

Sekojoš latviešu mākslinieku radošā darba attīstības gaitā, jāatzīmē, ka 1945. un 1947. gada republikas izstādēs dominējošā loma tematiskā ziņā bija ainavai un klusai dabai. Portrets un žanrs bija mazākumā. Arī žanra mākslinieki radīja galvenā kārtā darba temas ar tādu raksturu, ko bieži nevarēja kvalificēt par pārvērtīgu padomju temas atspoguļojumu. Lai minam no 1947. gada republikas izstādes Artuma gleznu «Siena novākšana», Baltgaili «Kartupeļu novākšana», Kalnrozes «Koku puodināšana Daugavā», Melnāra «Rudzu plauja» un «Siena novākšana», Zeberīna «Smēde» un citus.

1945., 1946. un 1947. gadu republikas izstādēs lielākais darbu vairākums bija pēc satura apolitiski un stiprā formalisma ietekmē.

Tomēr pārgausanas process gāja uz priekšu, un jau 1949. gadā republikas izstādē bija panākts lūzums, ko noteikti pastiprināja 1950. gada izstāde. Lielākā daļa eksponēto darbu parādīja plašu, padomju īstenību attēlojošu tematiku ar noteikti realistisku pieeju. Šī lūzuma rašanās, noliedzami, lielā mērā sekmeja mūsu mākslinieku jaunākā paaudze. Jaunie mākslinieki savu pasauli uzskatīja veidojuši jau padomju iekārtā. Daudzi no tiem izglītību bija sākuši padomju varas gados. Viņi tad arī drīzāk apguva socialistiskā realisma metodi un marksistiskā-leniniskā pasaules uzskatu. Viņi mūsu mākslas attīstībā ieņēma jaunus un svarīgus spēkus un aizstādīja priekšā daudziem vecākās paaudzes māksliniekiem. Šo jauno mākslinieku kadru audzināšanā ievērojama loma bijusi Latvijas PSR Mākslas akadēmijai, jo pēdējās divās izstādēs akadēmijas diplomdarbi ieņēma visai redzamu vietu.

No jaunākās paaudzes māksliniekiem vispirms jāatzīmē Janševska un Kirilova gleznas, kas šogad izstādītas Vissavienības mākslas izstādē Maskavā. Janševska attēlo slaveno slaucēju Lazdiju darbā, bet Kirilovs rāda kolchozniekus, kuri priecīgi atgriežas no darba. Tāpat nevar neatzīmēt Pankoka diplomdarbu «Rīgas ostas atjaunošanas darbi», kas bija izstādīts izstādē Maskavā sakarā ar Lēpina komjaunatnes savienības jubileju. Tālāk jāatzīmē Stradiņa diplomdarbs «Pirogovs Krimas karā», kuru pieņēma 1949. gada Vissavienības izstādē. Vēl jāatzīmē, ka mākslinieks Pankoks 1949. gada republikas izstādē lielā gleznā parādīja Latvijas lauku kolektivizācijas tematu, attēlojot traktoristu brigādi. Vēlreize šai izstādē radīja kolchoza piena fermas ganāmpulku ar jaunām, dzīvespriekā pilnām kolchozniecēm slaucējām. 1950. gada republikas izstādē Urbāns, Džem-

mas Skulmes un Mucenieka brigāde izstādīja lielu tematisku darbu par Latvijas kolchozu — miljonaru. Vēl jāatzīmē Kozlova, Kokes tematiskie darbi, Kozina, Bobinska, Kuzmenko un, no vecākās paaudzes, Gorska portreti, kā arī Zēvaldes, Fūrmana, Novožņecas, Priekses, Jankeviča un Dišlera diplomdarbi, kuras redzējām pēdējā republikas izstādē.

Lietiskās mākslas mākslinieki Krasts un Risins devuši sudraba kalnu vāzi un pūra lādi, kuras nosūtītas kā dāvanas biedram Staļinam sakarā ar Lielās Oktobra revolūcijas 30. gadadienu un J. V. Staļina 70. gadu dzimšanas dienu. Jāatzīmē Kruglova darbs porcelānā «Atpūta», kas bija izstādīts Vissavienības 1947. gada izstādē.

Lielu darbu veikusi dekoratīvās mākslas gleznotāji un noformētāji. Padomju laudis mīl, lai viņu galvaspilsētā Rīgā lielajos svētkos izskatās krāšņi un vareni. Bet ne tikai tas aizrauj padomju laudis. Viņi grib, lai padomju svētkos monumentāli — dekoratīvās gleznās rāda vadoņu V. I. Lēpina un J. V. Staļina portretus, ievērojamāko padomju zemes lauzu attēlus. Darba laudis grib redzēt dekoratīvos gleznojumu izcilus savas valsts dzīves notikumus, kā arī viegli pārskatāmos dekoratīvos noformējumus savus lielos sasniegumus visās padomju dzīves nozarēs. Šo uzdevumu godam veikuši mūsu monumentālisti — dekoratīvie gleznotāji un noformētāji. Visos padomju svētkos mēs esam redzējuši Rīgu skaisti dekorētu. Tam bijusi liela visplašākā masu audzināšanas nozīme, lai darba laudis vēl ar lielāku sparu ietu preti jauniem sasniegumiem. Pilsētas dekorēšanas darbos piedalījies mākslinieki P. Ozoliņš, Terpilovskis, Sulskis, Grasmanis.

Tādi ir galvenie sasniegumi Padomju Latvijas tēlotāja mākslā, un ar gandarījumu jāatzīmē, ka lielākā mūsu mākslinieku daļa iet drošiem soļiem uz arvien pilnīgāku padomju temas atklāsmi un socialistiskā realisma apgušanu.

Tomēr daudziem māksliniekiem Savienības biedriem, jaunrades darbā bijušas arī lielas neveiksmes.

Padomju mākslas attīstības ceļu skaidri un noteikti nospraudusi vēsturiskie komunistiskās partijas CK lēmumi par ideoloģiskiem jautājumiem. Šajos lēmumos izsmēloji norādīts uz tiem ideoloģiskiem trūkumiem un kļūdām, kuras ieviesušas mākslinieku darbā. Visos gadījumos, kad mākslas dzīvē sāka parādīties nevēlamas parādības, bolševiku partijas Centrālā Komiteja uzstādīja taisnīgas prasības mākslas darbiniekiem ideoloģiskā ziņā, jo bez partijas kritikas un bez pareizas teoretiskās vadības nav iespējams virzīt uz priekšu mākslas jautājumus. Buržuāzijas ideoloģijas atliekas vēl dzīvo vienas mūsu mākslinieku daļās apziņā. Arī naturalisms, estetisms, apolitiskums ir kaitīgas parādības padomju mākslas dzīvē. Tāpat impresionismam jāņem stingra kritika. Visas šīs kaites ir vēl vērojamas vienā latviešu padomju mākslinieku daļā, un tieši šie ir jāmeklē mākslinieku ideoloģisko kļūdu saknes, cēloņi atpalcībā tautas un partijas uzstādīto prasību pildīšanā. Daudzi mākslinieki vēl palikuši tajās pozīcijās, kurās atradās pirms desmit gadiem, kaut gan pagājuši daudzi sprāga darba gadi Padomju Latvijas mākslas attīstībā, un it sevišķi jaunā paaudze ir teikusi mūsu mākslā nozīmīgu vārdu. Daudzi vecākās paaudzes mākslinieki nav parādījuši nekā jauna savā radošajā darbā un nav pilnībā apguvuši socialistiskā realisma metodi. Ja arī es personīgi savos darbos neesmu vairs tāds, kāds būtu pirms vairākiem gadiem, tad tomēr man nav izdevies radīt nevienu padomju dzīvi atspoguļojošu realistisku gleznu — kompozīciju, vai tā būtu ainava vai žanrs Mans neatliekamais pienākums šo trūkumu izlabot. Tādā veidā es neesmu mākslinieku kolektīvam devis to piemēru, kādu man kā Savienības Orgkomitejas priekšsēdētājam vajadzēja dot. Līdzīgā stāvoklī atrodas arī citi mūsu mākslinieki. Ubāns, Eliass, Liepiņš, Jāunrajs, Upišs, Rikmanis un citi iepriekšējās mākslas izstādēs vienmēr ieņēma redzamu vietu, bet pēdējās izstādēs šo mākslinieku darbus vairs neredzam. Daži mākslinieki nav varējuši pildīt Mākslas fonda, bet daži Mākslas lietu pārvaldes pasūtījumus tādēļ, ka vēl nav pārvērtējuši formalisma ietekmi un nav stingri nostājušies uz realistiskiem pamatiem. Še jāmin Pauljuks, Uga Skulme, Vidņis, Abēlīte, Rikmanis un citi.

Daudzi no mums klūdījušies tajā ziņā, ka domājuši apgūt realistisku formu neatkarīgi no padomju tematikas. Tā kā saturs ietekmē formu, tad, lai drīzāk pārvērtētu grūtības, turpmāk radošais darbs jāvirza tā, lai, risinot padomju dzīves tematu, pārāktu pilnvērtīgu realistisku formu. Tas ir mūsu pirmais uzdevums.

Bet mūsu mākslinieku radošajam darbam ir vēl arī citi trūkumi. Jau atzīmēju, ka mākslinieku parādītā tematika skar padomju dzīves svarīgākās

nozares un ka šai ziņā mākslinieku sasniegumi nav mazi. Tomēr jāatzīmē, ka arī tematiskā ziņā mums vēl ir lieli trūkumi. Šos trūkumus mēs redzam it sevišķi asi, ja mūsu tematiku salīdzinām ar Vissavienības izstādes izstādīto mākslas darbu tematisko nozīmību. Ja arī Padomju Latvijas mākslinieki pēdējos gados ir parādījuši diezgan lielu progresu padomju dzīves tematu risināšanā, tad tomēr mēs vēl neredzam plašāka vēriena darbus, kuros parādītu J. V. Staļina kā visas pasaules darba lauzu vadoni, neredzam mākslas darbus, kuros radītu Lielās Oktobra revolūcijas notikumus, neredzam gleznas, kurās būtu notēlotas Lielā Tēvijas kara ainas utt. Šai ziņā mākslinieki vēl daudz palikuši tautai parādā.

Otrkārt jāatzīmē, ka nereti pat labākajām mūsu žanra gleznām — kompozīcijām piemīt zināma steiga un metveidīgums, nav nobeigtu detaļu, nav parādīts priekšmetu materiāls un neredzam arī darba sistemu, kāda ir nepieciešama, lai nobeigtu lielu gleznu.

Tālāk jāuzsver, ka, ja mēs tuvāk aplūkojam dažu mūsu biedru tematiskos darbus, kuri realistiski pēc izpildījuma, tad redzam, ka tiem trūkst vēl patiesas padomju dzīves izpratnes un lielāka skatītāju aizraujošā spēka. Še var minēt Kuskovska, Dvjeļa, Zeberīna, Bīnes un citu darbus.

Tas tādēļ, ka mākslinieki nav sapratuši, kas ir galvenais padomju īstenības atspoguļošā gleznā — kompozīcijā un ka nepieciešami izcelt galveno un raksturīgāko, lai nemazinātu temas nozīmi un kompozīcijas iespādu uz skatītāju. Tas pierāda, ka nav vēl saprastas socialistiskā realisma prasības un mākslinieki maz vēl pazīst un studē padomju dzīves īstenību.

Bieži pat labākās lielās gleznas-kompozīcijas tiek gleznotas, tā teikt, gandrīz no galvas, bez zināta jēgu aptveroša personāža, arī bez darbības un notikuma vietas studijām. Lai arī Mākslinieku savienība sniegusi daudzus radošā darba komandējumus uz kolchoziem, fabrikām un citur, tad tomēr, it sevišķi pirmajos darbības gados, no šiem komandējumiem nav vis atvēsts konkrētu personu un dabas studiju materiāls, ar kura palīdzību varētu uzgleznot iespaidīgu gleznu-kompozīciju, bet gan gadījuma studijas bez noteikta mērķa.

Jāatzīmē, ka mēs esam palikuši iepakā Maskavas, Leningradas, Ukrainas māksliniekiem kā plašāka vēriena sižetu izvēlē, tā dzīlākā patiesas padomju dzīves parādīšanā ar augstākas pakāpes meistariības palīdzību.

Runājot tieši par Orgkomitejas darbu, nav noliedzams, ka tajā bijuši panākumi, bet jāsaaka, ka Orgkomitejas darbam bijuši arī ļoti lieli trūkumi.

Vispirms jākonstatē, ka Orgkomiteja nav varējusi neorganizēt audzināšanu un dziļi principālu kritiku un paškritiku. Ista bolševistiska kritika mums jāmacās no V. I. Lēpina un J. V. Staļina. A. A. Zdanovs savā runā sakarā ar Vissavienības K(b)P CK lēmumu par Muradeli operu «Lielā draudzība» saka: «Ja nav radošu diskusiju, nav kritikas un paškritikas, tad nav arī virzīšanās uz priekšu. Radoša diskusija un objektīva, neatkarīga kritika — tas jau kļuvis par aksiomu — ir svarīgākais radošās attīstības noteikums. Tur, kur nav kritikas un radošu diskusiju, apstāties attīstības avoti, izveidojas siltumniecas apstākļi ar sasmakušu gaisu, sastingumu.» Tātad savstarpējai objektīvai kritikai ir liels audzināošs spēks, kritika ir viens no mākslinieka attīstību sekmējošiem faktoriem.

Par nožēlošanu, to mēs vēl nesaprotam. Mēs vairāmkārt no kritikas, slēpjamies, kad paredzēts mūs kritizēt. Lai arī mēs apgalvojam, ka kritikas nebaidāms, bet, tikko tā mūs skar, nemam launa. Dažreiz kritiku pat sajauc ar sliktiem personīgiem rēķinumiem. Mēs atturamies kritizēt savus biedrus, lai nedomātu, ka mēs gribētu viņiem nodarīt launu, kaut gan biedrība, taču asa kritika atnestu tikai labu. Kā kritiķiem, tā tiem, kuras kritizē, ir jāielemāšas saprast, ka kritika ir palīdzība māksliniekiem. Bieži mūsu kritiķi nav vajadzīgā teoretiskā līmeņa. Nav nozīmes «nopelšanai», tāpat kā «lielīšanai», ja tas tiek darīts bez analīzējošā spēka. Viena no galvenām socialistiskā realisma pazīmēm ir augsts satura idejiskums, sakausēts nedalītā vienībā ar izcilu māksliniecisku formu. No šām pozīcijām tad arī jāizdara nesaudzīga kritiska cīņa pret formalismu, kas formas un satura attiecībām pieļauj subjektīvi idealistiski. Tāpat nevar aprobežoties vienīgi ar mākslas darba idejiskā satura atstāstīšanu neatkarīgi no mākslinieciskās formas analīzes. Socialistiskais realisms prasa attēlot dzīves īstenību. Izejot no šī viedokļa, arī virsina kritika. Tādēļ arī kritiķa uzdevums ir pazīt dzīvi un redzēt savas tautas sasniegumus.

Mūsu darbs kvalifikācijas celšanā kā idejiskas konsultācijas ziņā, tā arī ziņējuma un gleznojuma kvalitātes paaugstināšanā nav pietiekoši organizēts. Jau-

tājums par mākslinieku kvalifikācijas celšanu ir viens no galvenajiem. Tiesa, ir darbojušies zīmēšanas studija, bet tās darbs nav pienācīgi nostādīts, lai gan Orgkomiteja šai jautājumā pieņemusi norādošus lēmumus. Vispirms studijai telpu ziņā bija radušies sarežģījumi, bet, galvenais, studijai nav bijis metodiska plāna un kvalificētas vadības. Visus šos gadus mākslinieki studijā nodarbojušies ar ātriem kaila modeļa skicējumiem, nerunājot nemaz par gleznojumu. Studijas darbs jānoorganizē tā, lai to neuzskatā par kādu bezmērķa trenēšanās vietu, bet lai studijas darbu mākslinieki varētu izmantot savai daiļradei. Arī studijas modeļu kadri organizējami tā, lai mākslinieki tos varētu izlietot savām tematiskām figurālām kompozīcijām. Šis darbs vēl nav veikts.

Bet jāsaaka, ka arī paši biedri ne visai vēlas neatlaidīgi strādāt savas kvalifikācijas celšanai. Jāatzīmē, ka vairums biedru šai ziņā parādījuši vislielāko pasivitāti.

Orgkomiteja ļoti reti sasaukusi visu biedru kopsapulci, lai apspriestu teoretiskus, jaunrades un ideoloģiskus jautājumus sakarā ar vadošiem rakstiem mākslas jautājumos presē, kā arī nav plašākā apmērā organizējuši sanāksmes sakarā ar ievērojamu krievu klasiskās mākslas pārstāvju atceeres dienām. Nav organizētas plašākā mērogā diskusijas par kritikas un citiem padomju mākslas jautājumiem.

Nav bijis pietiekamas kontroles par sekciju darbu, lai Orgkomitejas principiālie lēmumi visā nopietnībā un dziļumā tiktu novadīti līdz mākslinieku kolektīvam, un pilnīgi novārtā atstāta mākslas vēsturnieku sekcija. Neķas nav darīts šīs sekcijas darba attīstīšanai un it sevišķi jauno kritiķu audzināšanai.

Tāpat Orgkomitejas ieceltā komisija darbam ar jauno mākslinieku grupu nav attīstījusi savu darbību un Orgkomiteja nav panākusi darba uzlabošanu.

Orgkomiteja nav pietiekoši principiāli nostādījusi mākslinieku radošā darba komandējumu jautājumu. Nav plānveidīgi izkārtoti komandējumus un nav pienācīgi dziļi apspriedusi katru gadījumu, bet aprobežojusies bieži ar formālu nelielu sumu piešķiršanu no Mākslas fonda līdzekļiem. Nav pietiekoši kontrolējusi uzlietošanu un konsekvēnti prasījusi atskaites.

Sastādot gada darbības plānus, Orgkomiteja nav šim jautājumam piešķirusi pietiekoši dziļi, pirmās šo plānu sastādīšanas nav apspriedusi iepriekšējā gadā pieļautos trūkumus.

Nav izmantotas visas iespējas, sarīkojot izstādes pacelt mākslinieku aktivitāti un nākt ciešā sakarā ar plašākām darba lauzu masām. Lai gan bijis diezgan daudz vispārēja rakstura izstāžu, taču neviena izstādē nav sarakota strādnieku klubos un kolchozos. Tāpat ļoti maz bijis personālo izstāžu, kam lielā audzināošā nozīme, jo personālo izstādē mākslinieks pilnīgāk, attīstības secībā var radīt savu daiļradi, kādēļ to, var apspriest vispusīgāk un dot izsmēlošākus norādījumus turpmākam darbam. Līdz šim rīkotas tikai vecākās paaudzes mākslinieku personālo izstādes, bet vēl jo vairāk no svara redzēt jaunāko mākslinieku attīstības gaitu. Bijusi tikai viena konkrēta profila izstāde — Rīgas ostas izstāde, bet tālākais darbs šādu profila izstāžu rīkošanā apstāties. Beidzot, bijuši priekšlikumi sarīkot atsevišķas izstādes Vissavienības Mākslinieku savienības salonā Maskavā, kādam pasākumam būtu liela audzināošā nozīme, bet arī šis pasākums palicis nerealizēts.

Biedri! Nav mazi tie uzdevumi, kuri stāv mūsu priekšā, bet tie mums jāveic. Mēs esam sapulcējušies, lai noklausītos Orgkomitejas atskaiti un ieceltās Orgkomitejas vietā paši jēvētu sev jaunu vadību. Tas nozīmē, ka Padomju valdība un partija atrod, ka mūsu mākslinieku kolektīvs ir izaudzis par īstu padomju kultūras darbinieku avangardu, un līdz ar to dāvā mums lielu uzticību. Mūsu mākslinieku kolektīvs izsaka savu patecību Padomju valdībai un partijai par šo uzticību, par parādīto gādību, par stingro un principiālo mūsu darba kritiku, kā arī par vadošiem norādījumiem.

Laikmets, kurā mēs dzīvojam, ir Lēpina-Staļina ideju laikmets. Tas izsaucis neredzētus visplašāko darba lauzu masu radošās enerģijas uzplūdus. Tas ir liels pasākums uzskāšanās un realizēšanas laikmets. Tiek atrisināti pēc apmēra un nozīmes tik gigantiski uzdevumi, kas bojā ejošā kapitalisma apstākļos nav pat iedomājami.

Lēpnā apziņa par mūsu tagadnes lielo darbu nozīmi iedvesmo visus padomju laudis uz jaunām uzvarām komunisma celšanā. Šai apziņai jāiedvesmo arī padomju mākslinieki radīt tādus darbus, kas ir mūsu lielā laikmeta cienīgi. Šo uzdevumu padomju Latvijas mākslinieki izpildīs.

IZRĀDE PAR PADOMJU CILVĒKA MORALI

S. Michalkova „Zaudētā māja“ Akademiskajā Dramas teātrī

Ludmila Leontjeva, jauna, tikko institūtu beigusi sieviete, dzīvo ar inženieri Alekseju Lavrovu, — savu bijušo skolotāju. Vīna nekur nestrādā. „Es palīdzu Aleksejam Sergejevičam. Viņš pašlaik gatavo doktora disertāciju... Esmu aizņemta no rīta līdz vakaram,“ — viņa stāsta draudzenei Lenai, kura atbraukusi no Staļingradas apmeklēt tēvu, kam jāpārcieš nopietna operācija.

Uzsākot dzīvi ar Leontjevu, Lavrovs atstājis sievu un divus bērnus. Bet Ludmila laimīga. Vīna aizrausies ar Alekseja uzticētajiem rasējumiem, ar mājas darbiem, ar visu, ko dara mīļotā cilvēka labā. Vīna ir priecīga pat par to, ka var Aleksejam atnest paplūkus. Ludmila 19 gadus jaunāka par Alekseju. „Kāda gan nozīme vecumam, ja cilvēku mīli,“ — viņa saka.

Kopā ar Lenu apmeklējama slimnīcā draudzenes tēvu, Leontjeva sastop ārsti Tatjanu Kudrjavcevu. Sarunā uzinājusi, ka Ludmila beigusi enerģētiku institūtu, apprecējusies un nekur nestrādā, ārstē pastāsta par kādu sievieti, divu bērnu māti, ko atstājis vīrs citas, jaunākas sievietes dēļ. Ludmila nojauš, ka Kudrjavceva runā par sevi, sāk citādi raudzīties uz savu laimi, uz savas dzīves jēgu un pakāpeniski nāk pie slēdziena, ka viņa no Alekseja jāiziet. Tāds ir S. Michalkova lugas „Zaudētā māja“ galvenais stāstiskais kodols.

Šī mīlestības un ģimenes tema atrodama uz skatuves, kopā pastāv dramaturģija. Visos laikos un visos šīs sižeta variantos „vīna“ dzīves jēga bija meklējama „vīna“ dzīvē. Būt „vīnam“ vajadzīgai, dzīvot tikai „vīna“ dēļ — lūk, kas bija augstākā laime, dzīves galvenais saturs. Un tiklīdz „vīna“ kļūst „vīnam“ nevajadzīga, zūd laime un dzīves jēga. Mums šī loģika liekas mežonīga, bet tāds bija un kapitalistiskajā pasaulē vēl šodien ir sievietes un vīriešu attiecību likums.

Mūsu socialistiskajā sabiedrībā nevēlams mīlestība nevar būt par cēloni traģiskam beizes stāvoklim. Ne jau tāpēc, ka mūsu ļaudis mīlētu sekāl, ne tik kvēli un pašizlīdzīgi kā „vecajos laikos“. Nē! Padomju cilvēks mīl cēlāk un pašizlīdzīgāk par jebkuru kapitalistiskās pasaules cilvēku, bet mūsu sabiedrībā kā liela ģimene audzina katrā cilvēkā savas personīgās vērtības izjūtu, patriotismu, apziņu par savu vienotību ar visu padomju tautu, ar tās grandiozajiem darbiem un vēsturiskajiem uzdevumiem, par kuru izpildi atbildīgs ikviens padomju sabiedrības loceklis. Viss tas piešķir padomju cilvēka mīlestībai jaunu, nesalīdzināmi augstāku cildenumu un vērtību. To spilgti parāda arī S. Michalkova, risinot savā lugā tā saukto „mūžīgo“ mīlestības un ģimenes temu.

Atveras priekšskats, un mēs redzam Ludmilu (tēlo Staļina premijas laureate Velta Līne), priecīgi gaidot mīļoto cilvēku. Atnāk Aleksejs. Laimīgs, aizrautīgs tikšanās brīdis. Tād uzzinām, ka Aleksejs pametis sievu un divus bērnus... Visu to esam redzējuši daudzās jo daudzās lugās.

Bet, lūk, ierodas Lavrova četrpadsmit gadus vecā meita Oļā. Naktī, lietū viņa nāk pie tēva, kurš dzīvo ar svešu sievieti. Arī šāda situācija ir redzēta. Mēs gaidām pazīstamo melodramatisko „ainu ar bērniem“, kas domāta, lai mūs iejūtinātu par tētiņa namestā bērnus likteni. Taču nekā tamīdīgs nenotiek. Meitene atnākusi, lai apspriestos par brāli, kas kļuvis noslēgts, vāji mācās un visiem slēpi, ka tēvs aizgājis no mājas. Mēs redzam, ka viņas sirdī mīlestība uz tēvu cīnās ar sarūgtinājumu par viņa rīcību. Bet ne tas ir pat galvenais. Pat galvenais ir viņas rūpes par brāli, atbildības sajūta par otra cilvēka likteni. Aktrise M. Grinberga to parāda lieliski. Šī aina nelielk mums nožēlot melni. Gluži otrādi. Tā rada skatītājā leņķu par padomju sabiedrību, kas audzina tādu nākamo pasauli.

Ipaši spēcīgi padomju cilvēku vienotības, solidaritātes tema ieskanas, parādotes skolotājai Ksenijai Jerošīnai, kuras teicamo tēlu izveidojusi LPSR nopelniem bagātā māksliniece, Staļina premijas laureate L. Erika. Vīna ierodas brīdī, kad Lavrovs un Ludmila gatavojas braukt uz kurortu. Pie durvīm jau gaida automobilis...

Pārvarējama nepatiku par Lavrova rīcību, viņa rūpīgi meklē vārdus, lai pareizi attēlotu stāvokli, kādā nonācis viņa dēls. Vecās skolotājas ruma, viss viņas tēls rāda, cik daudz darba, īstas dziļas sirsnības, uzmanības un mīlestības veltīts pašam skatītājam un lielākajam mūsdienu uzdevumam — mūsu jaunatnes, topošās komunistiskās sabiedrības cilvēku prāta un jūtu veidošanai, kopšanai, audzināšanai. Kāds cildenums ietverts skolotājas runas vienkāršībā, kāda gudrība viņas vērtīgajā skatījumā!

Mīlējama Alekseju, Ludmilu no viņa aiziet, aiziešanas galvenais cēlonis nav sirdsapziņas pārmetumi par Alekseja

ģimenes izpostīšanu, nedz arī tas, ka „starp mums vienmēr būs tavas mājas“.

Galvenais ir tas, ka Ludmila izpratusi bēdīgas laimes jēgu: savas mājas četrās sienās ieslēgta laime, no pārējās sabiedrības atrautā mīlā atrasta laime, laime dzīvot tikai viena cilvēka dēļ — nav pilnīga laime. Tā ir ilūzija, samākslots izdomājums.

Lūzuma punkts Ludmilas lomas līnijā, tēla attīstībā ir viņas saruna ar Kudrjavcevu (šo skatu LPSR tautas māksliniece A. Klīnis un V. Līne notēlo augstā mākslinieciskā līmenī), kad gudrā, daudz pārdzīvojuši ārstē pastāsta: „Es zinu, kādu sievieti. Viņa ļoti mīlēja savu bērnu tēvu. Bet ja viņa būtu vēltījusi sevi, savu dzīvi tikai viņam, būtu dzīvojusi tikai viņa interesēm, — viņa šodien būtu ļoti nelaimīga...“

Šai brīdī sākas Ludmilas attapšanās, nopietna ielūkošanās dzīves īstenībā. Lūzums Ludmilas tēla attīstībā saņemdz kulmināciju skatītājam, kad Ustinovs, ko ar laba takta izjūtu notēlo LPSR nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina premijas laureats E. Zile, stāsta par inženiera Sumilova projektu, izmantojot Sibīrijas lielās upes, radīt jaunu Dienvidsibīrijas upi, kas kļūtu par hidroenerģijas bāzi Uralu industrijai, Lavrovs, kuram projekts iesniegts recenzēšanai, to noraidījis, atzinis par „XXI gadsimta fantāziju“. Tiklīdz Ludmila saskata, ka Lavrovs sīkumaini atkāviens no drosmīgiem radošiem meklējumiem, atgriežas dzīvi un interesantu domu, viņa saprot, ka vēltījusi mīlestību aprobežotam, pašapmierinātam cilvēkam. Runājot par lugas un Akademiskā Dramas teātra inscenējuma ideju, jāatzīmē režisores LPSR nopelniem bagātās mākslas darbinieces, Staļina premijas laureates V. Baļunas un visa kolektīva pareizā tendence izvairīties no melodramatisku vietu akcentēšanas, (kas lugā nenoliedzami ir), izvairīties no abu sieviešu — Kondratievas un Leontjevas — pretnostatīšanas. Mērķtiecīgi inscenējumā izvietoti visi morāli, sabiedriskie uzsvāri, tādēļ mums šķiet, ka nevajadzīgas ir režisores un Alekseja lomas tēlotāja LPSR nopelniem bagātā māksliniece A. Videnieka pūles mazināt spilgtumu Alekseja un Ludmilas mīlestības līnijai. Mums liekas, ka šai inscenējumā sasniegtā pareizā galvenās idejas izskana atļauj (tas būtu pat izdevīgi) izrādīt sākt, parādot Alekseja laimi pilnīgu, nekādu šaubu un svārstību neapņemtus. Ar to teātris ļautu skatītājam izdarīt secinājumu, ka Lavrova mīlestība izjukusi nevis tikai tādēļ, ka Lavrovs ir sauss, aprobežots egoists, bet gan tādēļ, ka aplams ir bijis mēģinājums savu dzīvi ieslēgt četrās sienās un ka, šādu ceļu ejot, Lavrova stāvoklī nonāktu jebkurš cits, arī savu ierīkto ģimeni nepametis cilvēks. Mēs gribētu, lai Lavrovs Ludmilu mīlētu patiesi, lai attiecībās ar šo jauno sievieti viņš būtu taktisks, smalkjūtīgs un vērtīgs. Citādi liekas dīvaini, kādēļ tik gudra un jūtīga jaunava kā Ludmila neredz, ka Lavrovam šo īpašību trūkst. Tas Ludmilu degradē un atņem Lavrova tēlam vispārīgāmu spēku, padara šo tēlu par gadījuma parādību, Lavrova lomā ir daudz vairāk iespēju, nekā izmanto A. Videnieks.

V. Līnes veidotais Ludmilas tēls viscaur pilnasinīgs, dziļi savilpojošs. Gribētos tikai, lai līdztekus teicamajai prasmei domāt uz skatuves, kas piemīt V. Līnei, viņa vairāk enerģijas ielietu ritmu maiņā, asāk pārietu no vienas situācijas uz otru. Pēdējā ainā, kad Ludmila atnāk uz viesnīcu, viņai jādzīrkstī dzīvi no jauna atguvuša cilvēka enerģijā, optimismā, bet Līnes tēlojumā pārāk jūtams skumjas par šķiršanās no Alekseja, pat zināms nogurums, kas mums šķiet nepareizi.

Vispār izrādē nav tāda tēla, kas aizējot no teātra, izzustu no atmiņas. Gan Jelena Pereasļaveca, ko tēlo D. Amtmane, gan V. Selgas notēlotā slimnīcas kopēja, viesmīlis (H. Avens), šoferis (K. Trencis), medicīnas māsa (S. Kokāne) — visi tie ir dzīvi cilvēki ar īpašiem raksturiem un savu nozīmi izrādē.

Akademiskais Dramas teātris nostāties labās realistiskās mākslas pozīcijās. Tā darbs ir paraugs visiem mūsu republikas teātriem. Tādēļ gribētos, lai blakus lieliskiem radošiem sasniegumiem negadītos nepatikami trūkumi. Mēs, piemēram, negribētu redzēt sīkas nāvīšības, kas bojā visumā labo J. Krontala veidoto dekoratīvo ietēru un traucē pilnā mērā uzņemt radošā kolektīva teicamo sniegumu.

Teātris radījis spēcīgu izrādī par vienu no aktuālākajām mūsdienu temām. Daži šeit izteikti iebildumi nespēj mazināt dziļo kopīgo iespaidu par izrādī, kas skatītājā modina daudz labu domu un jūtu.

N. Barabanovs
G. Revo

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

VALODU SKOLOTĀJU SEMINARS

24. un 25. februārī Jelgavā notika starprajonu seminars valodu skolotājiem. Latvijas Valsts universitātes aspirants b. Kārķlīns nolasijs referātu „J. V. Staļina mācība par valodu un padomju skolas uzdevumiem“. Pēc referāta atsevišķās latviešu, krievu, angļu un vācu valodas sekcijās skolotāji pārrunāja praktiskus pasākumus valodu mācīšanas pārkarotāšanā, apsprieda dažādus metodiskus jautājumus.

CEĻ KVALIFIKACIJU

Pagājušajā nedēļā Pļaviņu kultūras namā notika rajona kultūras un izglītības iestāžu darbinieku seminars. Bibliotēku un tautas namu vadītāji saņēma norādījumus sava darba tālākai uzlabošanai un dalījās pieredzē. Seminara nobeidumā skolotāja b. Grīniece nolasijs referātu „Sieviešu tēli latviešu padomju rakstnieku — Staļina premijas laureātu darbos“.

TAUTAS NAMS PALIDZ KOLCHOZIEM

Nirzas tautas namā darbojas vairāki mākslinieciskās pašdarbības pulciņi. Aktīvākie to vidū ir dramatiskais pulciņš un koris. Te bieži notiek mākslinieciskās pašdarbības sarīkojumi, kuros allaž papildina lekcijas.

Tautas nams daudz palīdz kolchoziem. Apkārtējos kolchozos iekārtoti septiņi sarkanie stūrīši, izvirzīti kolchozu kultūras darba organizatori. Sarkanie stūrīši apgādāti ar uzskatāmās aģitācijas līdzekļiem un laikrakstiem, regulāri zinātniskās avīzes. Divos kolchozos izveidoti dramatiskie pulciņi. Tautas nama vadītājs daudz vērības veltī šo pulciņu repertuāram, iestudējumiem izvēlas literāro materiālu, kas cieši saistīts ar šodienas aktualitajiem uzdevumiem.

LITERĀRA KONFERENCE

LLKJS Jelgavas pilsētas komiteja un zinātniskā bibliotēka bija sarīkojusi literāru konferenci par *Veras Ketiņskas romanu „Vīrišķības“*. Konferencē piedalījās jaunieši un jauniešes no skolām, rūpnīcām un uzņēmumiem. Referēja III vidusskolas skolotāja b. Lebedja. Pārrunās savas domas par romanu un par patriotisma atspoguļojumu padomju literatūrā vispār īsteica 9 konferences dalībnieki. Sarīkojumu noslēdza mākslinieciskās pašdarbības koncerts.

PIONIERU KORIS

Lielpāji nodibināts pionieru koris. Ipaša komisija par kora dalībniekiem izraudzījusi priekšzīmīgākos pionierus — mācību teicamniekus. Pašlaik kori ir 105 dalībnieki. Jauno kolektīvu vada muzikas vidusskolas skolotājs b. Ozols. Pirmo koncertu pionieru koris sniegs Maija svētkos.

FOLKLORISTU SANĀKSME

Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Etnografijas un folkloras institūts, saskaņā ar PSRS Etnografu un folkloristu 1950. gada sanāksmes lēmumu, sasauca Rīgā laikā no 25.—30. martam Baltijas padomju republiku folkloristu konferenci. Konferencē piedalīsies Maskavas, Lietuvas PSR, Igaunijas PSR, Kareļu-Somu PSR, Ukrainas PSR, Baltkrievijas PSR un Latvijas PSR folkloristi.

Konference apspriedīs jautājumus par folkloristu darbu atbilstoši J. V. Staļina rakstiem par marksismu valodniecībā. Tāpat pārrunās kolchozu un fabriku folkloru, Lielā Tēvijas kara folkloras pētīšanu, buržuāzisko folkloristikas teoriju kritikas un folkloras periodizācijas un klasifikācijas jautājumus. Konferencē piedalīsies arī studenti, skolotāji, kultūras darbinieki.

BIBLIOTEKA — KULTURAS CENTRS

Labi organizējusi darbu Varakļānu rajona Stirnienes ciema bibliotēka. Bibliotēkā ir vairāk nekā 1200 vērtīgu grāmatu, starp tām gan politiskā, gan zinātniskā un daļēnā literatūra. Vienmēr dabūjami jaunāko laikrakstu un žurnālu numuri, pie sienām izlikti ieteicamās literatūras saraksti, pieejami katalogi. Bibliotēku ik dienas apmeklē vairāki desmiti lasītāju.

ROMANS PAR TĀLO NOVADU

Kad lasītājs paņem rokā jauniznākušo grāmatu, neviens apziņā viņam rodas jautājums: vai šī grāmata sniegs ko jaunu, vai ar tās palīdzību atsegšies, kļūs dziļāk izprotama kāda dzīves parādība? Un katrā lasītājā, protams, ir cerība, ka šī grāmata tiešām pavērs viņa skatienam jaunas ainas, jaunas atziņas. Ne tikai cerība, bet dziļa vēlēšanās, lai tas tā būtu.

Gadās, ka grāmata pievīl lasītāju, un, aizvēris pēdējo lappusi, viņš to vienaldzīgi noiek, lai nekad pie tās vairs neatgrieztos. Var gadīties pat, ka rakstnieks par pamatu savam darbam gan ņēmis svaigu, literatūrā vēl neapstrādātu, materiālu, bet tas tomēr nespēj ne savilpot, ne arī padarīt kādu garā bagātāku, jo svaigais materiāls risināts tik sekli, ka nedod nekā jauna dzīves īstenības izprašanai.

Tātad lasītājs grāmatā meklē ne tikai svaigu materiālu, bet arī vēlas, lai ikviens daiļrades sacerējums būtu patiešām jauns, lai tas dziļāk un plašāk tvertu dzīves īstenības ainas, dotu vielu pārdomām, vērtīgām atziņām. Un ja šī vēlēšanās ir piepildījies, tad mēs uzskatām izlasīto grāmatu par mīļu draugu, pie kā vērts vēl un vēlreiz atgriezties, ar kuru nozīmīgi sarunāties vai pat diskutēt.

Nikolaja Zadornova romans „Tālais novads“ (Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznācis krievu valodā divos atsevišķos sējumos — „Tālais novads“ un „Uz okeāna“, Leningradas izdevniecības „Molodaja Gvardija“ apgādā vienā sējumā „Tālais novads“) piešķatāms tieši tādiem vērtīgiem darbiem. Tas atklāj ne tikai svaigu, agrāk maz skartu temu — Tālo Austrumu dzīves savdabīgumu un veidošanos, bet arī ieinteresē ar jauno šīs tēmas risinājumu, pie kam autors nepārkrien ātriem soļiem pāri dzīves parādībām, bet atklāj to dziļāko jēgu.

Romana pamattema, kā jau teicu — Tālo Austrumu apgušana. Konkrētais materiāls, uz kura pamata šī tēma risināta, ir Amuras ietekas atklāšana. Romāna notikuma laiks — pagājušā gadsimta vidus. Pirmajā daļā N. Zadornovs parāda Amuras upes krastos dzīvojošo tautu — goldu, tungusu un citu — tālaika dzīvi. Tūlīt jāsaka — šo dzīvi rakstnieks iepazīs lieliski.

Viņš interesanti stāsta, kā golds La ar dēlu Udogu dodas medībās, attēlo goldu sadzīves īpatnības, viņu paradumus. Galvenā vērība tomēr nav pievērstā sadzīvē, bet sociālā rakstura notikumiem, kuriem svarīga sabiedriskā nozīme arī šajās, šķietami pirmatnējā dzīvē. Pašu goldu vidū jau iezīmējas saskeļšanās, izveidojušies jau daži bagātākie, kas visiem līdzekļiem cenšas izmantot savus tautiešus. Bagāto, daudzsolšo Amuras apvidu iekārojuši arī tieģipi — mandžurieši — tie steidz nospiet paklausībā un nabadzībā goldu ciltis. Autors raksturīgi zīmē mandžuriešu, pļešņogu tirgotāja Digena, tēlu, spilgtiem vilcieniem parāda, kā Digena izmanto savas intereses dažu goldu cilšu savstarpējās kildas, kā cenšas iekļaut golds ekonomiskos žņaugos un vajadzības brīdī nesabojāji pielietot vismežonīgākos, izrēķināšanās līdzekļus. Tas viss romānā ne tikai atstāstīts, bet tieši parādīts, attēlots virknē krāsu ainu, kurās redzam ir Amuras apvidus dabu, ir šīs upes vareno plūdumu, ir cilvēkus — jau pieminētos, tāpat krievu tirgotāju Berdiševu un kazaku Markešu Habarovu. Asā cīņa, kas iedegas Amuras krastos, ietekmē arī daudzu romāna varoņu personīgos likteņus. Sārst, salūzt Udogas un Cumboka iecerētie sapņi par vienkārsu, cilvēcīgu laimi. Arvien lielākā un lielākā postā nonāk goldu ciltis. Visas cerības viņi liek uz tiem cilvēkiem, kuri te kādreiz jau dzīvojuši, kuriem šai zemē dziļas saknes — uz ločiem, kā goldu valodā sauc krievus, uz lielās krievu tautas pārstāvjiem. Goldi viņus pazīst kā draugus, kas nāk šai tālajā zemē nevis postīt, bet celt. Kazaks Markeša Habarovs, ieradies pie goldeim, atstāj tiem savu šauteni, un šī šautene kļūst par ieroci, ar kuru goldi sāk cīņu pret mandžuriešiem. Tā šī kazaka dotā šautene simbolizē krievu tautas palīdzību Tālo Austrumu mazajām tautiņām, simbolizē pirmos krievu tautas un šo tautiņu vienkārsu ļaužu draudzības nostiprināšanās soļus. Golde cer, ka loči drīz vien atgriezīsies Amuras krastos un tad nebūs jābaidās ne no mandžuriešu uzbrukuma, ne no citu, varbūt vēl nežēlīgāku iekarotāju tieksmēm.

Tā rakstnieks mūs noved pie sava darba otrās daļas, kur lasītājam atklājas daudz plašāka jaunu notikumu aina. Uz Tāliem Austrumiem, uz Amuras upes apvidu, uz šīm zemēm, kas jau sen bijušas krievu zemes, ar kuru aci nolūkojas Anglijas un Amerikas Savienoto Valstu, tāpat Francijas kapitālisti un imperialistisko valdību valstsvīri. Ne tikai nolūkojas, bet arī visiem spēkiem cenšas iespieties šai apvidū. Angli uz turieni nosūta savus izlūkus, amerikāņi — savus kuģus, franči — misjonārus. Kādos tērpos šie vīri arī netērpos, viņu nolūki skaidri. Gandrīz nemanāmi ap Amuru iedegsies spraiga cīņa. Autors romāna otrā daļā lasītājus ievēd tieši šīs cīņas sveimē.

Kapteinis-leitnants, nākošais admirālis Nevels, nolēmis doties tālā jūras ceļojumā un izpētīt Amuras ieteku pie Klusā okeāna. Par šo ieteku kļūst baumas, ka tā esot sekla un kuģniecībai nederīga. Nevels, ir pretējās domās, viņš saskata Amuras lielo nozīmi un grib iesāistīt to Krievijas ekonomiskajā dzīvē, tā nodrošinot visu Tālo Austrumu ievērojamu uzplaukumu. Nevels, kura nolūks ir dziļi patriotisks, bet tas nerod atsaucību cariskās Krievijas valstsvīru aprindās. Nevels, kura jāriskē, jāzēda pētījumi pretēji šo aprindu gribai. Grafs Neselrode, cara valdības ārlietu ministrs, par devis nodevīgu rīkojumu: Amuras apvidu neuzskatīt par Krievijas teritoriju. Bet Nevels, kura drošsirdīgi uzņemas grūto uzdevumu un sekmīgi to veic. Pie Amuras ietekas, kuru viņam izdodas atklāt un izpētīt, Nevels, kura paceļ lielās Krievzemes karogu.

Romana otrā daļā galveno līniju tieši izveido šie Nevels, kura meklējumi, viņa cīņa par visu šķēršu pārvarēšanu. Rakstnieks to pratis izdarīt bez liekiem pušķojumiem. Lasītāju savilpo trauksmīgas pētījumu patoss, kurā dzīvo Nevels, kura tēls parādīts tā galvenajās iezīmēs, viņa jūrnika-patriota darbā un attieksmēs pret cilvēkiem. Drošsirdīgu, nelokāmu, mērķtiecīgu, dziļi domājošu — tādu mēs redzam pētnieku grāmatā, sākot no pirmās viņa sarunas ar kņazu Meņšikovu un beidzot ar romāna pēdējo ainu, kad Nevels, kura atstājot Amuras ieteku, domā par grūto cīņu, kas vēl būs jāizcīnā. Pamatvilcienos šis tēls veidots pareizi, tas iemanto lasītāja simpatijas mēs ticam, ka slavenais jūrnīks būs tieši tāds. Un laikam tāpēc, ka šo tēlu esam iemīļojuši, rodas vēlēšanās, lai rakstnieks to būtu parādījis ar vēl lielāku krāsu bagātību, dziļāk, ar daudzējādā mērķa atsedzot tā rakstura cildenumu.

Romana otrā daļā mēs vēl sastopamies ar virkni citu interesanti izziņmēto tēlu. Tāds ir, piemēram, Sibīrijas gubernators — „talars un liberālis“, kā to savā laikā nosauca Hercens, — Muravjovs. N. Zadornovs to parāda kā cilvēku, kuram nav svešas dažas liberālas tieksmes, bet kas tomēr ir un paliek caur un cauri despots, muiznieks, karjerists. Interesanti ir arī kazaku Markeša Habarovs, Alekseja Berdiševa un Karpa Berdiševa tēli. Šajos cilvēkos mēs saskatām tos vienkārsos un pašizlīdzīgos krievu ļaudis, kas, līdzīgi Jerofojam Habarovam, viņu priekštečim, drošsirdīgi devās tālos ceļojumos un pirmie atklāja Tālo Austrumu vēl neapdzīvotus un neizpētītus novadus.

Vājāk iezīmēti daži citi personāži, vispirms — tie cilvēki, ar kuriem Nevels, kura devies ceļojumā un izdarījis daudzus pētījumus. Tie nav individualizēti un tāpēc nepaliek atmiņā, daudzās vietās nepārliecina.

Visumā romans rāda plašu, savdabīgu ainu, pareizi atspoguļo pirmos soļus Tālo Austrumu apgušanā. Pie tam N. Zadornovs spējis pacelt šo temu kā laikmetīgu, aktuālu, dziļi patriotisku. Prātā nāk lielā revolūcijas vadona Lēnina vārdi — „Vladivostoka ir tālu, bet tā taču ir mūsu pilsēta.“ Šos vārdus var attiecināt uz visu Tālo Austrumu novadu, mūsu lielās Dzimtenes neatrujamu sastāvdaļu N. Zadornovs savā romānā palīdzējis mums labāk iepazīties ar šo šķietami tālo novadu, ar tā attīstību, radījis patriotisku, vajadzīgu darbu, kas atspoguļo ne vien vēsturi, bet sasauca ar šodien, kad kopā ar visu padomju tautu arī Amuras krastos darba ļaudis lielā vienotībā ceļ komunismu.

V. Bērce

Par E. Birznieka-Upīša dzimšanas 80. gadadienas atzīmēšanu

Latvijas Padomju rakstnieku savienības valde nolēmusi kopā ar LPSR Zinātņu akadēmijas Literatūras institūtu un LVU Filoloģijas fakultāti organizēt š. g. 7. aprīlī svinīgu vakarkoncertu, veltītu Latvijas PSR tautas rakstnieka Ernesta Birznieka-Upīša dzimšanas 80. gadadienai. Jubilejas sarīkojumā aicinās piedalīties arī citas sabiedriskās organizācijas, skolas, kul-

turas un mākslas iestādes, delegācijas no fabrikām un uzņēmumiem.

Referātu par E. Birznieka-Upīša dzīvi un daiļradi nolēmis A. Griegulis. Jubilejās dienās republikas skolās un bibliotēkās organizēs referātus un lasītāju konferences par tautas iemīļotā rakstnieka darbiem.

Sarīkojuma telpās — LVU būs iekārtota plaša E. Birznieka-Upīša jubilejas izstāde.

V. V. VIŠNEVSKIS

Dz. DIMPĒNA

nieki un studenti, kas pulcējās ap Ma
jakovski: jaunais dzejnieks-iesācēj

Jumaševs, K. Simonovs, N. Tichonovs,
Korneičuks, P. Lebedevs, M. Solochovs,
K. Fedins, M. Člaurelis, L. Leonovs,
Kozevnikovs, B. Gorbatovs, A. Golovko,
Katajevs, N. Pogodins, B. Lavrenčevs,
Pavlenko, M. Bubennovs, A. Pervens,
S. P. Versigora, A. Steins, A. Kron-
s, S. Surovs, G. Vladikins, A. Dovčenko,
S. S. Sutočkis, K. Voronkovs, un citi.

ulīš. N. Grīnfelds, A. Krūmiņš, A. Lapiņš

S. A. Sakse. Redakcijas adrese
ses apvienība Rīgā. Kirova ielā 41/43
ā 38/40 JT02289

atzina, ka referats, attiecīgi to papildinot ar piemēriem no mūsu bērnu literatūras, pelna plašāku ievēribu, jo tajā skarti svarīgi komunistiskās audzināšanas jautājumi.

Laikraksts «Literatura un Māksla» iznāk vienreiz nedēļā. Redkoleģija: V. Kalpiņš (atbildīgais redaktors) A. Grīgulis, N. Grīnfelds, A. Krūmiņš, A. Lapins, A. Sakse. Redakcijas adrese Rīgā, Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas stundas no plkst. 10—14. Numurs maksā Rbl. 1— Abonēšanas maksā Rbl. 52— gadā. Abonentus pieņem Preses apvienība Rīgā, Kirova ielā 41/43. Iesūtītājam jānorāda, kuram izdevniecībai jānosūta. Izdevniecība Rīgā, Blaumana ielā 38/40. Iespiests Latvijas PRRT 1. tipogrāfijā, Blaumana ielā 38/40. JT02289